

Avsedd för
RFSU

Typ av dokument
Rapport

Datum
Maj, 2019

SEXUELL OCH REPRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER I FRAMTIDEN

EN OMVÄRLDS- OCH ORGANISATIONSANALYS FÖR RFSU

Projektnamn	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
Mottagare	RFSU
Typ av dokument	Rapport
Datum	2019-05-30
Beskrivning	En omvärlds- och organisationsanalys av globala och nationella samhällsförändringar som inom 10–15 år kan påverka och forma behov och utmaningar kopplade till sexuella och reproduktiva rättigheter.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Förord av RFSU	2
	Sammanfattning	3
1.	Inledning	4
1.1	Om Rambolls uppdrag	4
1.2	Rapportens disposition	4
2.	Metod och genomförande	5
2.1	Utgångspunkter för omvärlds- och organisationsanalysen	6
2.2	Analysram	6
2.3	Respondenter	7
2.4	Presentation av resultat och analys av datainsamling	7
3.	En heterogen befolkning med olika behov och kunskaper inom SRHR	9
4.	Förändrade relationsmönster	14
5.	Nya former för engagemang	19
6.	Sociala medier i ständig förändring	25
7.	Nationalism, demokrati och samhällsklyftor	30
8.	Klimatförändringar skapar nya behov och stort engagemang	36
9.	Rambolls sammanfattande reflektioner	40

FÖRORD AV RFSU

RFSU vill vara relevant för många när vi fyller 100 år 2033. För att fortsatt vara relevant behöver RFSU börja med att förstå den omvärld vi verkar i, i Sverige och i världen, och hur den kan komma att se ut 2033. Denna rapport syftar till just det, att skapa ett material som sammanställer potentiell utveckling inom områden som berör RFSUs verksamhet samt belyser var och hur utmaningar och möjligheter kan komma att te sig.

Rapporten är ett externt arbete genomfört av konsultfirman Ramböll vilket innebär att de uppmaningar kring ställningstagandet och de vägval som framställs i rapporten är förslag av Ramböll och ej beslut av RFSU.

Det är viktigt att understryka att rapporten beskriver en potentiell utveckling där användbarheten ligger i prognoser av vidd och riktning av de utmaningar, möjligheter och vägval vår organisation kan komma att ställas inför. Rapporten kommer därför användas som en av fler utgångspunkter i dialogen kring hur RFSU bör utvecklas.

Framtidens RFSU är ett proaktivt arbete vilket innebär att vad vi har att förhålla oss till, utöver vad vi vet om nuet, är prognoser, eller kvalificerade drömmar. RFSU drömmer sällan smått, vi ämnar inte bara vara rustade för år 2033, vi ämnar vara ledande år 2033.

SAMMANFATTNING

Ramboll Management Consulting (Ramboll) har på uppdrag av Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) genomfört denna omvärlds- och organisationsanalys av globala och nationella samhällsförändringar som inom 10–15 år kan påverka och forma behov och utmaningar kopplade till sexuella och reproduktiva rättigheter (SRHR). Rapporten tar sin utgångspunkt i 6 områden kopplade till större samhällsförändringar, trender och spaningar inom dessa områden.

Omvärlds- och organisationsanalysen visar att RFSU uppfattas som en relevant och viktig aktör, av olika aktörer som arbetar inom SRHR, och att det finns förväntningar på att organisationen ska arbeta mot en bred målgrupp och bygga allianser både nationellt och internationellt. Pågående samhällsförändringar som växande samhällsklyftor, en förändrad demografi, ett ökat motstånd mot rättighetsaktörer och ett civilsamhälle i förändring påverkar både RFSU som organisation och dess olika målgrupper. Viktiga frågor för RFSU att ta ställning till är därmed vilka målgrupper organisationen ska prioritera och hur och vilka allianser som ska knytas för att stärka en kunskapsbaserad och öppen syn på samlevnads- och sexualfrågor.

Omvärlds- och organisationsanalysen baseras på tillgänglig statistik, prognoser och scenarion utifrån forskning och olika sakområdesexperter. Vi har genomfört intervjuer och workshops med utvalda organisationer, forskare och aktivister i Sverige och internationellt. Arbetet med rapporten har haft fokus på omvärldsanalysen.

1. INLEDNING

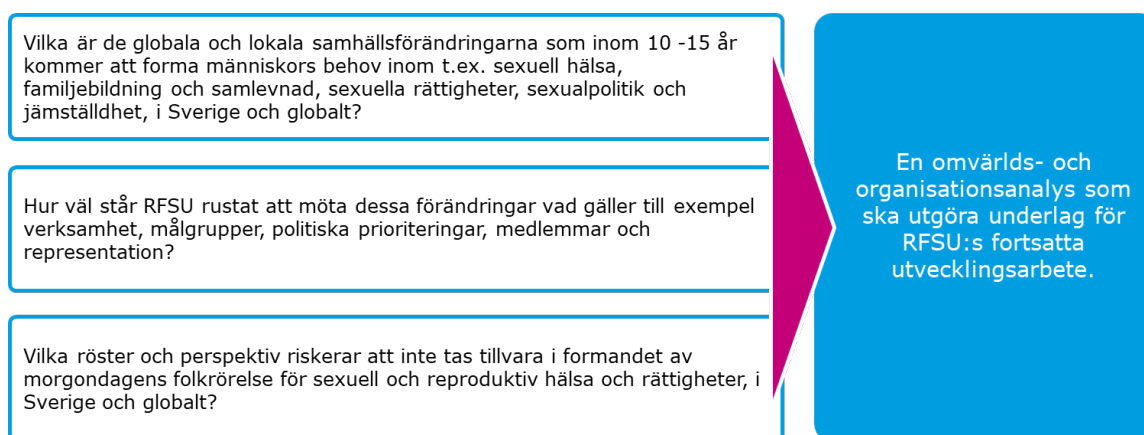
RFSU har sedan 1933 varit en folkrörelse för sexualpolitik och reproduktiv hälsa och rättigheter, och fyller snart 100 år. RFSU verkar för att sprida en kunskapsbaserad och öppen syn på samlevnads- och sexualfrågor och utgår från övertygelsen om sexualitetens och samlevnadens centrala roll för individ och samhälle. RFSU vill spegla och representera en mångfald av röster och perspektiv på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, vad gäller lokalt engagemang likväl som i det nationella och internationella påverkansarbetet.

För att fortsätta att vara en organisation som ligger rätt i tiden och är rustad för kommande utmaningar inom ett brett område av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter genomför RFSU en omvärlds- och organisationsanalys. Detta är ett svar på det som har efterfrågats av RFSU:s kongress: en översyn av vilka frågor, strömningar och behov inom SRHR som är aktuella just nu och kommer att vara aktuella i framtiden. Den här rapporten utgör ett första underlag att utgå från inför framtagandet av en kommande gemensam vision och strategi för RFSU:s fortsatta arbete.

1.1 Om Rambolls uppdrag

RFSU gav Ramboll i uppdrag att genomföra en omvärlds- och organisationsanalys. Rambolls uppdrag innebär att synliggöra och urskilja större samhällsförändringar och finna rätt frågor och identifiera möjliga centrala vägval för RFSU som organisation.

Figur 1. Rambolls uppdrag

Analysen omfattar hur trender och tendenser kan komma att påverka SRHR-frågorna och RFSU:s verksamhet och organisation både internationellt och i Sverige. Omvärldsanalysen ska fånga upp samhällstrender och de sexualpolitiska frågor som kommer att vara relevanta inom en tidshorisont på 10–15 år. Organisationsanalysen ska åskådliggöra hur väl organisationen är rustad för att möta dessa frågor och förändringar och ställa frågor kring vilka som är RFSU:s potentiella utvecklingsområden i relation till dessa samhällsförändringar.

1.2 Rapportens disposition

I kapitel två beskrivs genomförandet av omvärlds- och organisationsanalysen samt metoder för datainsamling och andra vägval. I kapitel fyra till nio presenteras kommande behov och utmaningar som våra respondenter har lyft inom SRHR-området. Efter varje område gör vi en sammanfattande analys. Slutligen presenteras Rambolls sammanfattande reflektioner i kapitel 9.

2. METOD OCH GENOMFÖRANDE

Ramboll har utgått från följande metodologiska angreppssätt:

- **Ett iterativt arbetssätt** med stöd av verktyget analysram som utgör grunden för analysen och för att systematiskt om- och re-identifiera olika utmaningar relaterade till olika aspekter av de 6 temaområdena.
- **Ett inkluderande arbetssätt** som innebär en löpande dialog med RFSU, workshopar och intervjuer i syfte att skapa förankrade och hållbara resultat.
- **Ett rättighetsbaserat arbetssätt** som utgår från att varje individ är rättighetsbärare samt ett intersektionellt perspektiv som innefattar att säkerställa att respondenter med en mångfald av olika erfarenheter ingår i datainsamlingen, samt en kritisk analys av vilken typ av frågor de får.
- **Triangulering som arbetssätt** som innebär en ansats som karaktäriseras av användning av redan känd kunskap, fokus på omvärldsfaktorer som påverkar arbetet och en kombination av metoder för datainsamling och analys. ^{[1][2]} I detta uppdrag handlar datainsamlingen främst om strukturerade dokumentstudier, kvalitativa semi-strukturerade intervjuer och underlag från workshopar som kopplas samman i vår analys.

Genomförandet har bestått av flera faser (uppstart, aktörsanalysworkshop, desk-study, datainsamling och analys) och en genomgående tät dialog med RFSU. Uppstartsfasen bestod av uppstartsmöte med representanter för kansliet och styrelsen, dokumentstudie av ett urval av styrdokument för RFSU, aktörsanalysworkshop och framtagande av en analysram. Uppstartsmötet syftade till att sätta ramar, fokus och prioriteringar för uppdraget. Aktörsanalysworkshopen genomfördes med representanter för RFSU:s kansli och styrelse för att gemensamt identifiera relevanta aktörer att involvera i datainsamlingen. Slutligt urval av respondenter har sedan valts i samråd med RFSU. Datainsamlingen har bestått av dokumentstudie, kvalitativa semi-strukturerade intervjuer och workshopar med RFSU:s styrelse, kanslipersonal och ordförandenätverket. Innan slutlig avrapportering har Ramboll presenterat ett utkast för RFSU. Rapporten är skriven för RFSU:s styrelse som mottagare och med fokus på att den ska vara lättillgänglig och fungera som ett underlag för diskussion. Rapporten är inte skriven för att spridas utanför RFSU utan ska användas för internt bruk. De resonemang som Ramboll återger i kapitel 4–9 representerar inte Rambolls åsikter, utan sammanfattar resultaten av den samlade datainsamlingen.

^[1] Se till exempel ERDF/ERUF, European Regional Development Fund and Cohesion Fund, The Programming Period 2014-2020: Guidance document on monitoring an evaluation, Concepts and Recommendations

^[2] Se till exempel Riché, Marielle (2012) "Theory Based Evaluation: A wealth of approaches and an untapped potential", European Commission och Leeuw, Frans. L (2012) "Linking theory-based evaluation and contribution analysis: Three problems and a few solutions", *Evaluation*, 18(3), s. 348-363.

2.1 Utgångspunkter för omvärlds- och organisationsanalysen

Rambolls utgångspunkter för arbetet med omvärlds- och organisationsanalysen har varit följande ramverk.

Figur 2. Rambolls utgångspunkter för omvärldsanalys

En omvärldsanalys ska enligt Rambolls synsätt bidra till

1. Ökad beredskap för de samhällsförändringar som kan komma att påverka organisationen eller verksamheten.
2. Underlag för mer välgrundade prioriteringar, strategier och utvecklingsarbete.
3. Möjlighet att betrakta organisationen och verksamheten med en höjd blick mot en längre tidshorisont.
4. Ökad förståelse för förändringar i verksamhetens målgrupper och av målgruppers behov.
5. Underlag som ger möjlighet att vara proaktiv i förhållande till omvärlden, till exempel gentemot samarbetsorganisationer eller beslutsfattare som påverkar verksamheten.

Efter uppstartsmötet framkom även att viktiga utgångspunkter för arbetet med omvärlds- och organisationsanalysen är att analysen ska utmana, ge möjlighet för RFSU att *lyfta blicken*, bidra med en extern blick på RFSU och ställa frågor så att den kan fungera som ett verktyg och bollplank. För att åstadkomma detta beslutades i samråd med RFSU att fokus skulle vara på omvärldsanalysen, till förmån för organisationsanalysen. Istället för en regelrätt organisationsanalys i linje med Rambolls interna krav har vi därför fokuserat på att fånga upp relevanta röster för RFSU:s framtida arbete, för att tillhandahålla en analys som är av så stort värde som möjligt för RFSU. Vi har ställt frågor till våra respondenter om RFSU och har säkerställt att vi har fångat upp röster från flera olika delar av organisationen genom styrelse, kansli, klinik samt representanter för lokalföreningarna. I våra analyser av datainsamlingen fokuserar vi på vad vi ser som centralt för RFSU att diskutera.

2.2 Analysram

I arbetet med denna omvärlds- och organisationsanalys har Ramboll tagit fram en analysram, vilken legat till grund för diskussionerna på workshoparna och intervjuerna i datainsamlingen. Analysramen har utgått från följande 6 övergripande temaområden samt följande frågeställningar nedan. De 6 områdena har vi identifierat genom vår inledande desk-study. Se den fullständiga analysramen i bilaga 2. De 6 områdena utvecklas i kapitel 3–8.

Figur 3. De 6 övergripande temaområdena

1. EN HETEROGEN BEFOLKNING MED OLIKA BEHOV OCH KUNSKAP
2. FÖRÄNDRADE RELATIONSMÖNSTER
3. NYA FORMER FÖR ENGAGEMANG
4. SOCIALA MEDIER I STÄNDIG FÖRÄNDRING
5. NATIONALISM, DEMOKRATI OCH SAMHÄLLSKLYFTOR
6. KLIMATFÖRÄNDRINGAR SKAPAR NYA BEHOV OCH STORT ENGAGEMANG

Figur 4. Frågeställningar från analysramen för respektive temaområde

Hur påverkas SRHR-frågorna i Sverige och globalt?
Hur påverkas andra inflytelserika SRHR-aktörer? Hur anpassar de sig?
Vilka nya frågor kan komma upp på agendan inom 15 år?
Hur relevant uppfattas RFSU i relation till förändringarna?
Hur kan RFSU behöva förändras för att möta dessa förändringar?
Vilka grupper, intressen, röster eller behov riskerar att missas?

2.3 Respondenter

Urvalet av respondenter har utgått från aktörsanalysworkshopen som genomfördes med representanter för RFSU:s kansli och styrelse. Aktörsanalysworkshopen utgick från följande frågeställningar:

1. Vilka är de viktigaste och starkaste rösterna inom SRHR just nu? I Sverige och globalt?
2. Är aktören allierad eller motståndare till RFSU eller RFSU:s frågor?
3. Vilka röster kan komma att växa sig starkare på en 15-årshorisont? I Sverige och globalt?
4. Vilka aktörers framtidsspaning är du mest intresserad av?
5. Vilka makthavare och andra aktörer påverkar RFSU:s handlingsutrymme, verksamhet, politiska inflytande, finansiering etcetera?
6. Hur stort inflytande har aktörerna över RFSU:s framtid och hur ser samverkan och relationerna ut idag?
7. Finns det någon ny aktör som inte är med på den här kartan idag och/eller som du tror kommer få ökad betydelse för RFSU:s framtid?
8. Hur tror ni att behoven hos målgrupperna för RFSU kan komma att förändras på en 15-årshorisont? Vilka nya röster och intressen i samhällsdebatten om SRHR kan uppkomma inom 15 år?
9. Vilka grupper, behov, intressen och åsikter vet du (RFSU) minst om?
10. Vilka av dessa personer eller organisationer vill ni att Ramboll involverar i en framtidsspaning om kommande behov inom SRHR?

Utifrån resultatet av aktörsanalysworkshopen tog Ramboll fram en lista med personer och representanter för olika organisationer och med olika perspektiv. Det slutliga urvalet gjordes därefter av RFSU enligt en prioriteringsordning. Prioriteringsordningen har även styrt i de fall där utvalda respondenter har varit svåra att nå. Respondenterna utgör ett urval av experter inom SRHR-frågor med bred förankring och som till stora delar kan representera rörelser, forskning och aktuella aktivister i Sverige och internationellt. Se samtliga personer som intervjuats i bilaga 2. I rapporten avser respondenter alla som bidragit till analyser, det vill säga personer som intervjuats och som deltagit på workshoparna. Samtliga respondenter har fått möjlighet att både resonera fritt och svara på samtliga frågor utifrån analysramen (Se intervjuguide i bilaga 3). Samtliga respondenter spekulerar inför kommande SRHR-utmaningar inom en 15-årsperiod. Detta innebär att respondenterna har kunnat resonera kring såväl områden där de besitter expertkunskap som områden de i övrigt anser viktiga att lyfta.

2.4 Presentation av resultat och analys av datainsamling

I följande kapitel sammanfattar vi respondenternas analys och medskick till RFSU i relation till kommande behov och utmaningar inom SRHR under den kommande 15-årsperioden och hur de ser på RFSU:s roll och möjligheter.

Vi inleder varje avsnitt med att kort introducera en utblick baserat på ett av de 6 identifierade temaområdena och därefter presenterar vi respondenternas resonemang under olika rubriker. Vi redovisar samlat de reflektioner som våra respondenter har gjort och ibland lyfter vi in enskilda

citat för att illustrera. Avslutningsvis gör Ramboll en kort sammanfattande analys utifrån hur väl RFSU står rustade och ställer ett antal frågor som vi ser kan bli centrala för RFSU att ta ställning till i sitt fortsatta visionsarbete.

3. EN HETEROGEN BEFOLKNING MED OLIKA BEHOV OCH KUNSKAPER INOM SRHR

UTBLICK: Demografi

2030 blir vi 8,6 miljarder människor på jorden. Befolkningen fortsätter att växa även om födelsetalen går ner. Olika kontinenters befolkningsunderlag växer olika fort. I exempelvis Europa och Japan krävs invandring för att befolkningarna inte ska minska. 2050 beräknas hälften av världens befolkningstillväxt komma från länder i Afrika söder om Sahara.

Globalt sett växer två grupper av jordens befolkning- de äldre och de yngre. I hela världen kommer antalet personer över 60 år att fördubblas till år 2050. Äldre i Sverige lever längre och är allt hälsosammare, mer utbildade och rikare.

I hela västvärlden kommer allt färre i arbetsför ålder behöva försörja allt fler. Det kommer att uppstå stora brister i personal och resurser för att upprätthålla välfärden inom bara ett par år. Inom 10 år är det här enorma utmaningar för Sveriges välfärd.

2030 är singelhushåll världens vanligaste boendeform. Att vara ett par utan barn är den näst vanligaste formen av hushåll.

Den psykiska ohälsan fortsätter att drabba många i grupperna yngre och äldre. Sverige står ut som det land i Norden där andelen unga med psykiska besvär ökat mest de senaste 30 åren, och särskilt flickor är drabbade.

Befolkningen i Sverige blir allt mer heterogen med stor bredd på preferenser, erfarenheter och önskemål. Migrationen till Sverige är en ihållande trend, där segregation bidrar till klyftor och att behoven ser olika ut i olika grupper. Unga utanför städerna har sämre tillgång till hälso- och sjukvård, kollektivtrafik och möjlighet att välja fritidsaktiviteter.

Den unga generation Z, födda 1995–2005, är vuxna år 2030. Som grupp lär de vara högt utbildade, tar mångfald för givet, är vana vid nätet och därför sunt skeptiska till överdrifter och fejkade nyheter. Generation Z kommer ut sent i arbetslivet och ägnar sig mindre åt fest och mer åt familj. Bland tjejerna identifierar sig flest som feminister och bland killarna identifierar sig flest som "gamers" (som spelar dataspel). Många tjejer och killar identifierar sig som livsnjutare.

Källor anges under referenser

3.1 Hur kan SRHR-frågorna komma att påverkas i Sverige och globalt?

Olika grupper i samhället har olika behov, vanor och kunskap kring sex och sexualitet. När befolkningar blir allt mer heterogena, till exempel till följd av invandring, uppstår nya behov, samtidigt som kunskapen och inställningen till sex och sexualitet varierar. Det är viktigt att identifiera vilka frågor, behov och produkter som är relevanta såväl för olika grupper som under olika faser i livet, samt ta hänsyn till alla grupper i bland annat sexualupplysning och vård- och omsorgssammanhang.

Viktigt att förstå synliggöra olika gruppers behov

Den växande äldre befolkningen i Sverige är en viktig och växande målgrupp för RFSU även framåt. RFSU:s kärnuppdrag att sprida kunskapsbaserad och bejakande syn på sexualitet upplevs som fortsatt relevant, inte minst för de äldre eftersom det är kopplat till välbefinnande. När den äldre generationen blir allt mer heterogen med blandade erfarenheter och önskemål blir det också viktigare för RFSU att förstå den här gruppens olika behov och förändringar som följer med olika åldrar. Det finns förväntningar på att RFSU som påverkare bidrar till att ge äldre en röst, eftersom de på grund av diskriminerande attityder riskerar att stå utan inflytande i frågor om sexualitet. En viktig fråga anses fortsatt bli att vård- och omsorgspersonal har kunskap och förståelse för äldres sexuella behov. Det kan även finnas behov bland äldre av att få prata om hur ens sexualitet och sexliv blev. Upplevelsen är att ingen fyller det behovet idag.

I stora delar av världen är befolkningen väldigt ung. Det kommer framöver att finnas ett stort behov av global policyutveckling som tar hänsyn specifikt till ungas utbildning, utveckling och sexuella och reproduktiva rättigheter och önskemål. I takt med att framför allt den afrikanska befolkningen växer och att det finns ett behov av arbetskraft i Europa kommer personer att söka sig från Afrika till Europa för att arbeta. Detta ställer nya krav i hela världen på ökad kunskap om relationen mellan SRHR och invandring och frågor om vilken tillgång personer som invandrat har till sexuell och reproduktiv hälsa. En viktig målgrupp är det stora antalet personer, både unga och äldre, som har levt på flykt under flera år och inte fått sexualupplysning i sitt ursprungsland.

Med tanke på det växande behovet av arbetskraft och en orolig omvärld kommer nya människor att fortsätta att komma till Sverige. Flera av respondenterna lyfter att RFSU har en viktig uppgift att värna om nyanlända och invandrade kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Det menar bland andra Bi Puranen, forskare vid Institutet för Framtidsstudier, som projektlett en studie om värderingar och sociala normer hos personer som kommit till Sverige från länder utanför EU. Såväl nyanlända som personer som varit i landet under en längre tid ingår i studien, som visar att många upplever att yttrandefriheten är bättre här i jämförelse med hemlandet, och att en har större möjligheter att göra sina egna livsval. Värderingarna kring frågor som prostitution, aborträtt, sex före äktenskapet, homosexualitet, och jämställdhet skiljer sig däremot stort mot majoritetsbefolkningen i Sverige.¹

En av våra respondenter beskriver det som ett historiskt glapp mellan olika målgrupper där det som upplevs som svensk historia är nutid i vissa grupper vad gäller kunskapen och synen på SRHR. Det är ett generationsarbete som måste göras, där det breda upplysningsarbetet är centralt och måste få ta tid. För organisationer som RFSU innebär det att det breda upplysningsarbetet är fortsatt viktigt och kan behöva kombineras med specifika insatser till vissa språkgrupper.

¹ Intervju med Bi Puranen, den 6 maj 2019. Institutet för Framtidsstudier. Studien "Med migranternas röst. Den subjektiva integrationen" släpps i maj 2019, men en sammanfattning finns tillgänglig på https://www.iffs.se/media/22601/migranternasrost_sammanfattning_summary.pdf

"Att RFSU ligger i framkant är bara bra, fortsatt! Men glöm inte att alla inte ens är med på tåget än".

Unga i hederskontext en viktig målgrupp

En viktig målgrupp är de unga (tjejer, killar, icke-binära) som växer upp i en så kallad hederskultur i Sverige. Det är en målgrupp som några respondenter uppfattar att RFSU till stora delar inte når idag. Det finns också en oro för att utvecklingen inte går framåt och att den yngre generationen i dessa miljöer blir mer konservativa. Det är också viktigt att arbeta specifikt med unga killar, som kan vara både offer och förövare samtidigt. Risken är annars att en känsla av exkludering och utanförskap växer sig starkare och bidrar till ökad polarisering. De aktivister som arbetar med hedersrelaterade frågor och sprida kunskap om SRHR känner sig utsatta och menar att de gör stora uppoffringar på det privata planet. För att nå unga som inte har nedärvd kännedom om RFSU kan därför nya samarbeten krävas. En respondent lyfter att det finns en typ av kroppsaktivism som möjliggör för tjejer som lever i en hederskontext att få utforska sin egen kropp, där sexshoppar utgör den centrala källan för information och stöd. Det kan även gälla internationellt då till exempel aktivister från mellanöstern passar på att handla när de är i Sverige eller ber svenskar som reser att ta med sig saker från sexshoppar till sina hemländer.

Utöver de målgrupper som har diskuterats ovan så finns andra grupper som riskerar att missas i SRHR-arbetet, om fokus inte riktas mot dem under den kommande 15-årsperioden. De vi har intervjuat lyfter särskilt följande målgrupper; personer med funktionsnedsättningar, EU-migranter, troende och personer med traditionella värderingar samt ursprungsbefolkning. Flera nämner killar och män som målgrupp, dels på landsbygder, dels den breda grupp som identifierar sig som 'gamers', det vill säga som spelar mycket dataspel. En del av dessa är även de som en respondent benämner som nya "hemmapojkarna i Norrlands inland", som ofta ofrivilligt inte haft en relation. En ytterligare problematik är att dessa ofta hamnar både utanför jämlikhets- och jämställdhetsdebatten.

Det blir viktigt att diskutera vem som bär ansvaret för individens SRHR

När människor med ökad tillgång till utbildning väljer att skaffa barn allt senare, blir frågor om ofrivillig barnlöshet och statligt finansierad reproduktiv vård allt mer aktuella. Utvecklingen sker i flera delar av världen och förutspås öka i takt med ekonomisk utveckling. Arbetet mot ofrivillig barnlöshet och reproduktiv vård leder ofrånkomligen till diskussioner om vem som bär det finansiella ansvaret. Flera respondenter lyfter en oro för att ekonomiska förutsättningar kan bli avgörande för vem som har möjlighet att skaffa barn. En annan oro rör att stater på olika sätt kommer att uppmuntra människor att skaffa barn tidigare. I till exempel Australien har regeringen utfärdat ett uttalande om att kvinnor bör skaffa barn tidigare, på grund av ökade kostnader för vården. I förlängningen handlar det om grundläggande frågor som berör statens ansvar för individens rätt till vissa sexuella och reproduktiva rättigheter. En av våra respondenter lyfter att kraven på reproduktiva rättigheter för de personer som lever i olika relationer som bryter mot heteronormen, så som samkönade par, kommer att öka globalt sett. I många länder och på den globala arenan krävs utveckling av rättighetsbaserad policy där våra internationella respondenter förväntar sig att RFSU tar strid för en jämlik och rättighetsbaserad tillgång på reproduktiv vård.

Att förstå sin samtid genom att förstå sina målgrupper kan bli allt viktigare för organisationer som har breda målgrupper och frågor som berör många. Det blir viktigt att se bortom etablerade kategorier när identiteter förutspås bli allt mer flytande, och särskilt könsöverskridande. RFSU förväntas driva en rättighetsbaserad syn på datainsamling, offentlig statistik och statistik i medicinska sammanhang.

Singelhushållen ökar

Parallellt med att den globala utvecklingen går mot att fler har möjlighet att välja sina relationer så ökar andelen singelhushåll i världen. Singelhushåll kan inom kort vara världens vanligaste boendeform. Singlar kan ibland framställas som *en* målgrupp medan den egentligen innefattar flera olika målgrupper. Några av de vi har intervjuat uttrycker oro för växande ensamhet i världen, men även att singelhushåll innebär klimatpåverkan. En stor andel av ensamhushållen kommer att utgöras av äldre personer. Trenden med ökande singelhushåll kan komma att påverka samhället i stort på flera sätt som berör SRHR-frågorna och den sexuella hälsan. RFSU kan behöva öka sin förståelse för hur denna breda samhällsutveckling påverkar olika målgruppers relationer och behov.

3.2 Hur väl står RFSU rustat och vad är viktigt att beakta framöver?

RFSU:s sexualupplysning mot breda målgrupper i befolkningen fortsätter att vara relevant. Det blir viktigt att RFSU bibehåller ett brett perspektiv och säkerställer kunskapen kring sex och sexualitet genom sexualupplysning mot den breda allmänheten. RFSU har en viktig roll när det gäller att synliggöra olika målgruppers behov och att bidra till att säkerställa att SRHR är tillgängligt för flera målgrupper i olika livssituationer. Det är tydligt att vem som får tillgång till SRHR och i vilken utsträckning blir stora frågor framöver. Det handlar om rätten till information, tillgänglig till vård och service och vem som bär ansvaret för vilka målgrupper. Det blir därmed viktigt för RFSU att bedriva påverkan kring hur samhället svarar mot dessa behov.

RFSU behöver få ökad kunskap och förståelse om dessa olika målgruppers behov. Det finns en medvetenhet och önskan inom RFSU att bättre förstå vilka grupper man når och inte når, för att kunna möta just dessa förändringar.

Det är viktigt att RFSU är lyhörd för den pågående samhällsdebatten för att kunna hantera aktuella frågor – bland annat för att försvara och utveckla sexualupplysningen och sexualundervisningen – samtidigt som man håller fast vid sitt kärnbudskap. För RFSU:s verksamhet innebär det ett arbete för att fånga in grupper som aldrig nås av sexualupplysning.

RFSU betraktas stå väl rustat för att bedriva globalt policyarbete för att möta förändrade behov inom SRHR. Det innebär att RFSU fortsatt behöver prioritera policyutveckling och att ta strid för en jämlik och rättighetsbaserad reproduktiv vård.

För RFSU kan följande frågor bli centrala:

- Hur ska RFSU skaffa kunskap och förståelse för olika och delvis nya målgruppers föränderliga behov? Genom ökad representation hos medlemmar och personal, genom samverkan med nya rörelser/organisationer/religiösa samfund eller genom samverkan med enskilda forskare?
- Hur säkerställer RFSU att man är en fortsatt relevant aktör i Sverige och internationellt för att driva och bevaka en rättighetsbaserad policyutveckling i relation till förändrade reproduktiva behov? Vilka områden vill RFSU särskilt bevaka; till exempel reproduktiva rättigheter för de personer som lever i olika relationer som bryter mot heteronormen eller rätten att skaffa barn oavsett ekonomiska förutsättningar? Prioriterar RFSU att göra detta i Sverige eller att påverka den internationella policyutvecklingen?

- Hur säkerställer RFSU att man når de målgrupper som man idag riskerar att inte nå? (personer med funktionsnedsättningar, EU-migranter, troende och personer med traditionella värderingar, ursprungsbefolkning, killar och män som målgrupp, dels på landsbygder, dels den breda grupp som identifierar sig som 'gamers') Genom påverkansarbete mot staten som SRHR-aktör, genom samarbeten eller genom att förändra RFSU:s egna informationsarbete?
- Hur ska RFSU prioritera bland målgrupper i en allt mer heterogen befolkning? Vilka målgrupper prioriterar RFSU i relation till andra aktörer inom SRHR-området, i Sverige och globalt?

4. FÖRÄNDRADE RELATIONSMÖNSTER

UTBLICK: Relationer och familjebildning

Vi tillbringar allt mer tid med våra barn. Det har varit en stadig ökning för både män och kvinnor i Sverige sedan 60-talet.

Fler barn föds i Sverige och fler än någonsin växer upp i stjärnfamiljer och regnbågsfamiljer. Det saknas statistik över hur många som lever i stjärnfamiljer men andelen bedöms vara ökande. Inom 15 år kommer de första barnen till ensamstående som fått assisterad befruktning genom landstinget bli vuxna.

I Sverige gifter sig fler och fertiliteten ökar, en trend som går stick i stäv med övriga Europa sedan 2000-talet. Bland millennials, födda 1980-1995, värderas långvariga relationer högre än för tidigare generationer.

Nätkärleken förutspås fortsätta att öka och 2031 kommer de flesta relationer att starta på nätet.

Globalt sett lever vi i friare relationer och fler har rätten att välja. Allt fler länder avkriminaliserar hbtqi-personers relationer. Om auktoritära krafter växer sig starkare kan det förändras.

Automatisering och teknikutveckling leder till färre arbetstimmar. Flera kollektivavtal i Sverige har dragit ner på arbetstiden och flexibilitet värderas högre av arbetstagarna. Förskjutningen från fysiska arbetsmiljöproblem till psykiska fortsätter.

Den psykiska ohälsan ökar globalt. Det saknas kunskap om långsiktiga effekter av ökad skärmtid och minskad fysisk gemenskap. Ensamhet kan vara ett växande hot mot folkhälsan i stora delar av världen. Storbritannien har utsett en ensamhetsminister.

Fortsatt medicinteknikutveckling skapar möjligheter och ökande intresse för genetik, foster- och sjukdomsdiagnoser och reproduktiva tekniker.

Källor anges under referenser

4.1 Hur kan SRHR-frågorna komma att påverkas i Sverige och globalt?

Nätet är en fortsatt central källa till information om sex och relationer och även en arena för utsatthet och sexuella trakasserier. Trots att öppenheten kring sex ökar så är det fortsatt vuxenvärlden som står för tabun. Ökade samhällsklyftor och högerextrema strömningar kan påverka tillgången till SRHR samtidigt som det finns en mottrend med ökad öppenhet för olika typer av relationer och familjebildning.

Digitaliseringens samhällsomvälvande effekter

Forskningen har ännu inget entydigt svar på hur vi människor påverkas av att ha en växande del av våra sociala liv på nätet. Ökad skärmtid tros påverka oss, men forskningen kan ännu inte ge något entydigt svar på hur vi påverkas på sikt. Frågor kring hur våra relationer, kärleksrelationer, sexvanor och psykiska hälsa påverkas kommer att fortsätta att beforskas och att väcka debatt.

Några respondenterna lyfter en oro inför framtiden som kretsar kring ungas relationer på nätet, över fenomenet med relationer med artificiella personer online, liksom fysiskt sex med robotar. Denna utveckling framställs ibland som ett svar på globalisering och digitalisering som gör att människor vänder sig bort från varandra. Enskilda företeelser tas ofta som intäkt för stora omvälvningar i våra beteende- och relationsmönster. Inte sällan kopplas oron över relationer med robotar samman med minskande födelsetal i västvärlden, ungas minskade sexlust och utbredd psykisk ohälsa. Det finns också en oro kring att robotsex kan normalisera övergrepp.

Tystnadskulturen kring sexuellt våld har delvis brutits men internet skapar nya behov

Det har länge i Sverige och globalt funnits en tystnadskultur kring sexuellt våld. Genom Metoo-uppropen och samtyckeslagen upplever några respondenter att tystnaden börjat brytas i Sverige. Att personer har trätt fram och pratat om att de har blivit utsatta har också engagerat stora delar av samhället och lett till att fler och fler har vågat berätta sin historia. Tjejer och även killar och män vågar i högre utsträckning söka hjälp och stöd, men för alla utsatta bär sexuellt våld fortsatt med sig skamkänslor. RFSU och andra organisationer som arbetar för samtycke och kroppslig integritet kan behöva möta behov av att prata om det sexuella våldet både hos utsatta personer som skulle behöva söka stöd och även för människor i allmänhet.

I samband med att internetanvändningen ökar så ökar också barns och ungas informationskällor inom sexualupplysning. Vilken typ av information som barn inhämtar på nätet är svårt att kontrollera och det skapar en oro för vuxna i deras omgivning. Att barn och unga använder nätet för att utforska sin sexualitet förutspås öka. Av intervjuerna framgår att de vuxna tillsynes lägger ett större fokus på att försöka förhindra barn att titta på porr istället för att möta barnen och prata om den information de inhämtar. Det blir en trolig fortsatt utmaning för RFSU att sociala mediaplattformar och sökmotorer censurerar sexualupplysande information om sex och relationer.

”man letar efter snabba lösningar, alla vill skydda barnen, en pågående diskussion som är supersvår men utifrån vårt perspektiv i barnen – att ge dem verktyg att hantera. Istället för att signalera det här är fel, det hör får du inte göra, det är dåligt eller fult”

I takt med att internetanvändningen ökar sker sex och relationer mer digitalt, vilket kan leda till ökad utsatthet. Dels kan det finnas en okunskap kring vad trakasserier och våld på internet är för något, dels är det mycket svårt att komma åt. Även om en person upplever sig utsatt på nätet kan det vara svårt att förstå vad som faktiskt definieras som sexuella trakasserier. Det finns en oro för att det på nätet förekommer övergrepp i den så kallade gråzonen, det vill säga när förövare och/eller den utsatta inte själva vet om de ska betrakta händelsen som ett övergrepp. Unga lever idag stora delar av sitt liv på nätet och sexuell våldsutsatthet på nätet kan vara ett lika

stort trauma som i verkliga livet. Det blir allt viktigare att organisationer som arbetar inom SRHR-området blir bättre på att förstå behov och få syn på reaktionerna hos de personer som har blivit utsatta på nätet av olika typer av sexuella brott.

Internet och integritetsfrågor är tätt sammankopplade och berör SRHR fortsatt ur flera aspekter. Bland annat kan det i vissa fall utgöra en osäkerhet för personer som lever i hederskontext eller är utsatta för hot eller våld i hemmet. Genom att privatpersoner kan komma åt sina journaler på nätet finns det en risk att den som förtrycker har möjlighet att komma åt journalerna. Det kan få stora konsekvenser för den enskilda och kan bidra till att den som är utsatt inte vågar uppsöka vård.

Högerextrema strömningar minskar utrymmet parallellt med ökad öppenhet

De respondenter som möter människor som utsatts för sexuellt våld menar att den ökande politiska polariseringen kan påverka i vilken utsträckning utsatta personer vågar anmäla sexualiserat våld. Exempelvis upplever de en koppling mellan ökande högerextrema strömningar, tolerans för sexualiserat våld och minskat stöd för rättigheter för kvinnor och hbtqi-personer. Ju mer frågorna politiseras desto tydligare blir hotet mot de som vågar berätta om övergrepp och de som arbetar för den utsatta målgruppen. För RFSU:s personal, medlemmar och partnerorganisationer kan det innebära en större utsatthet som organisationen måste uppmärksamma.

Sexualundervisningen och läraren kommer fortsatt att spela en viktig roll

Lärare fortsätter att spela en viktig roll för kunskapsspridning om sex och samlevnad och för att föra reflekterande samtal och diskussioner med unga. Även om ungas allmänkunskap om sex generellt ökar så anser flera respondenter att lärarens kunskap och engagemang blir fortsatt viktig för ungas sexualupplysning. Sexualundervisning ingår inte i läroplanen varför lärarna ofta själva får utforma undervisningen. Lärarna upplever ofta brist på metoder för sexualupplysning. Om lärarna inte följer utvecklingen finns det en risk att sexualundervisningen i skolan hamnar efter. Vikten av att belysa psykisk och känslomässig hälsa som en aspekt av SRHR-frågor är något som i intervjuerna har lyfts fram som extra viktigt i sexualupplysningen. Det ska inte enbart handla om att skydda sig utan det handlar också om till exempel trakasserier och hur människor inkluderas. RFSU:s påverkansarbete och metodutveckling blir fortsatt viktig.

Det finns en oro kring att de kommande stora personalbristerna inom välfärden och nedskärningar i skolan gör att det blir allt fler elever per lärare och att tillgången till elevhälsan, såsom skolkuratorer minskar. Därmed minskar också möjligheten för barn och unga att diskutera frågor om sex och relationer med vuxna. Det här kommer att skapa stora behov som aktörer som RFSU kan behöva möta.

Globalt sett blir frågor om sex före äktenskapet och kvinnors sexualitet aktuella

Ungas rätt till sin sexualitet och förändrade normer kring sex utanför äktenskapet förutspås bli viktiga globala frågor kommande år. I globala samarbeten mot barnäktenskap och för att höja åldersgränsen för äktenskap blir frågor om kvinnors sexualitet, ungas sexualitet och samtycke viktiga frågor att driva för organisationer som arbetar inom SRHR. Även hbtqi-rättigheter förutspås dominera debatten, där utvecklingen ser ut att gå i två motstridiga riktningar. Medan vissa länder går mot stärkta rättigheter, har motståndet ökat och repressalierna skärpts i andra.

Oro kring att sexuell hälsa prioriteras ned i framtidens välfärd

Psykisk ohälsa är ett växande folkhälsoproblem i Sverige som oroar flera respondenter. Depression och ångest drabbar människor i olika åldrar. Kopplat till växande personalbrister i

välfärden inom en snar framtid finns en risk att grupperns behov av vård ställs mot varandra. Några respondenter har en oro kring att sexuell hälsa prioriteras ned i framtidens välfärd och att människors behov av vård och stöd kopplat till njutning och sexualitet ses som lyxproblem. Den psykiatriska vården och traumavården kan bli viktiga områden för påverkan och samverkan.

Det kommer att ställas högre krav på den reproduktiva vården

I Sverige skjuts barnbildandet upp och genomsnittsåldern för förstföderskor har gått upp sedan 1975. Det innebär att ett allt större behov av reproduktiv vård så som exempelvis IVF, ägg- och spermiedonation och värdgraviditet. Det väntas också ske fortsatt teknikutveckling inom biomedicin och reproduktionsteknik. Utvecklingen kan gå hand i hand med ett ökande intresse för genetik i samhället i stort, som sätter mer fokus på genetiskt arv i relation till socialt arv. Det kan leda till ökat intresse för fosterdiagnostik och även andra typer av genetiska tester kopplat till adoption, ägg- och spermiedonation och värdmödraskap.

Diskriminering i reproduktiv vård och rättigheter för hbtqi-personer fortsätter att vara en stor fråga globalt. Rättighetsrörelser är på frammarsch både i Sverige och globalt kopplat till den reproduktiva vården. I vissa utvecklingsländer har det skett en utveckling av och ökad tillgång på till exempel infertilitetsbehandlingar, även för personer utanför hetero- och tvåsamhetsnormen. Det kommer fortsatt att ställas nya krav på policyutveckling som behöver förändra definitionen av till exempel ofrivillig barnlöshet, som i nuläget ofta endast omfattar heterosexuella par som inte biologiskt kan få barn.

4.2 Hur väl står RFSU rustat och vad är viktigt att beakta framöver?

RFSU bedöms stå väl rustade att möta förändringar när det gäller synen på familj och relationer, och möjligheten för olika personer och målgrupper att ta del av SRHR på lika villkor. RFSU kommer fortsatt att behöva lyfta upp rättighetsfrågor på agendan för de grupper som inte själva kan göra sin röst hörda.

RFSU har ett viktigt arbete att identifiera och möta behov som uppstår inom SRHR i samband med ökade samhällsklyftor. Detta innebär bland annat att synliggöra att sexuell hälsa både påverkar och påverkas av den psykiska och fysiska hälsan i stort. Det kan vara värdefullt att se hur RFSU som organisation förhåller sig till centralisering, och sträva mot att öka sin representation över hela landet. Personalförsörjning inom välfärden över hela landet, och specifikt skolan kan därmed komma att påverka RFSU:s roll som utförare. Skolan är central, då den ger tillgång till hela den unga befolkningen under en period, samt har ett uttalat kompensatoriskt uppdrag för att motverka effekter av exempelvis inkomstklyftor. RFSU behöver beakta utvecklingen och fundera över *hur* de stödjer sexualundervisning i skolan utifrån förändrade förutsättningar och målgrupper, för att stärka skolan i sitt kompensatoriska uppdrag även när det gäller sexualundervisning. Efterfrågan på uppdaterat och relevant metodmaterial om – och stöd till skolan och lärare i sexualundervisning kommer att kvarstå.

RFSU kommer att fortsatt behöva ta ställning i etiska frågor och ta en kunskapsbaserad och balanserande position när reproduktiva frågor riskerar att politiseras allt mer. Organisationer som RFSU har en viktig roll i att ge stöd till partnerorganisationer i brett sexualupplysningsarbete och att stötta och ta gemensam strid när viktig lagstiftning står på spel.

Digitaliseringens effekter på våra relationer och psykiska hälsa väcker frågor som RFSU kommer att behöva möta. Nätet som uppfattas både som informationskälla och potentiellt hot innebär en fortsatt stor utmaning för RFSU och dess partnerorganisationer framöver. Här ser vi att RFSU kan spela en viktig roll när det gäller att möta den spänning som kan uppstå mellan de vuxnas oro för

barn och ungas informationsinhämtning på nätet, och ungas förmåga till källkritik och ökande nätvana.

För RFSU kan följande frågor bli centrala att diskutera:

- Vill RFSU förändra sitt sexualupplysande uppdrag i skolor och till unga, givet att förutsättningarna och kvaliteten på sexualundervisningen försämras? Vill RFSU utöka sitt sexualupplysande arbete i skolor? Vilka åldrar och skolområden vill RFSU prioritera?
- Vilken roll vill RFSU ta i debatten som handlar om vuxnas censur och barn och ungas rätt att utforska sin sexualitet och relationer på nätet? Vill RFSU ta en ledande roll i att arbeta mot stärkt censur?
- Hur säkerställer RFSU att man som organisation är i framkant när det gäller frågor om digitaliseringens effekter på relationer? Genom att till exempel stödja forskning?
- Vilka frågor kopplat till en ökande sexuell utsatthet på nätet ska RFSU prioritera?
- Vilka målgrupper ska RFSU prioritera för att stödja barn- och unga i att hantera och bemöta det material som de exponeras för på internet? Vill RFSU rikta sig mot föräldrar, lärare, andra professioner eller barn och unga i första hand?
- Vill RFSU ta en ledande roll inom frågor om nya reproduktiva tekniker och förändrade globala behov kopplade till ofrivillig barnlöshet? Vilka områden vill RFSU i så fall prioritera att bevaka, och bedriva opinion inom; fosterdiagnostik, genetiska tester, adoption, ägg- och spermiedonation och värdmödraskap?
- Högerextremismen påverkar olika delar av SRHR, både i Sverige och globalt. Vilken strategi tar RFSU för att bemöta och motverka det som rör en ökad tolerans för sexuellt våld?

5. NYA FORMER FÖR ENGAGEMANG

UTBLICK: Engagemang och organisering

Det ideella engagemanget fortsätter att vara starkt i Sverige. Idag har 48 procent av svenska befolkningen något ideellt uppdrag.

Etablerade organisationer tappar medlemmar men kan etablera sig som starka noder i nya nätverk och hybridorganisationer.

Anställda spelar en allt större roll, medan förtroendevalda och medlemmar får mindre inflytande. Finansiärers krav driver på professionalisering av civilsamhället både i Sverige och globalt.

Politiska partier fortsätter att tappa medlemmar både i Sverige och övriga världen. Samtidigt ökar det politiska engagemanget bland unga i Sverige, främst genom deltagande i sakpolitiska organisationer.

Motståndet mot civilsamhällets organisation och rättighetsaktörer fortsätter att vara en del av en postglobal trend. Motståndet blir allt mer välorganiserat och strategiskt, vilket exempelvis speglas i nya allianser, forum och ordval.

Civilsamhällesorganisationer kan få större roll som utförare och därmed ett alternativ till offentlig sektor. Det möjliggör finansiering men kan förändra förutsättningar för civilsamhällets oberoende röst. Det här är en global utmaning som även kan bli allt mer markant i Sverige.

I Sverige har folkrörelserna historiskt kunnat vara rättighetsaktörer utan att vara utförare, medan i en del utvecklingsländer har ideellt engagemang uppstått för att fylla just en roll som utförare.

Källor anges under referenser

5.1 Hur kan SRHR-frågorna komma att påverkas i Sverige och globalt?

Hur, om och i vilka former människor väljer att organisera sig under en kommande 15-årsperiod är centralt för det civila samhällets utveckling. Det som i hög grad fortsätter att prägla civilsamhällets förändrade förutsättningar rör finansiering, digitalisering och ett ökat motstånd mot vissa organisationer och en ökad politisering av mänskliga rättigheter. Synen på vad som är att vara aktivist och engagerad förändras.

Digitalisering förändrar synen på engagemang

En fortsatt ökad digitalisering och användande av sociala medier leder till krav på ett högre tempo och möjliggör samtidigt en global organisering i större utsträckning än tidigare. Unga lever en allt större del av sin tid på nätet. Flera av våra respondenter lyfter att det digitala livet påverkar både hur personer engagerar sig, hur utsatta söker stöd, och den utsatthet som en själv kan möta som aktivist på nätet.

Enskilda identifierar sig i allt högre grad med en sakfråga, som för – eller mot aborträtten, än med en organisation. Det finns flera enskilda starka röster inom SRHR-området. En av våra intervjuade pratar om ett tydligt skifte från att som organisation vara en samlad kollektiv röst till att det byggs personkulturer runt enskilda individer, influencers. I stort sett alla respondenter är eniga om att enskilda individer, som influencers, har stor betydelse idag och att detta kommer att öka. Influencers har både förmåga att skapa engagemang och bidrar till att förändra synen på aktivism och engagemang. Fler vill kunna kanalisera sitt engagemang genom digitala kanaler och att vara aktivist idag uppfattas av flera som att till exempel driva ett instagram-konto. Att engagera sig är att tycka saker och lägga upp tyckande på nätet, snarare än att bemanna en jourtelefon. Att typen av engagemang förändras, och "klicksamhället" breder ut sig betraktar vissa som en farlig utveckling ur ett demokratiskt perspektiv. Detta menar några respondenter påverkar hur organisationer bör lägga upp sitt volontärarbete, det ideella arbetet.

Några av våra respondenter lyfter att de samtidigt tror att det finns ett ökat behov av mänskliga möten utanför den digitala världen. Det finns exempel på organisationer som inte delar utmaningen med i stort sett hela civilsamhället att behålla organiseringen som en traditionell medlemsorganisation. Till exempel PRO, Pensionernas riksorganisation, har sin styrka i att man är en social rörelse med levande lokalföreningar. En av våra respondenter lyfter att då sexualitet och relationer berör en så stor del av befolkningen så borde det finnas möjligheter i att skapa social samvaro kring RFSU:s frågor. Det kan finnas ett behov av mänskliga möten där skapandet av sociala mötesplatser är en möjlighet för RFSU.

Alla känner sig inte välkomna i RFSU

Det finns idag upprop och nätverk som engagerar ett stort antal personer i samma frågor som RFSU arbetar med, men där de enskilda inte känner att RFSU är rätt forum. Den generella trenden är att organisationer tappar medlemmar och att personer engagerar sig i enskilda sakfrågor och går in och ut i organisationer. Av intervjuerna framkommer det att några upplever att RFSU inte identifierar sig som en medlemsorganisation och upplever att det inte finns mycket tanke kring medlemmarnas roll utan snarare att RFSU i första hand uppfattas som en expertorganisation. Risken med detta anser några respondenter är att RFSU då kan tappa det breda perspektivet, en bred medlemsbas som står för olika kompetens och erfarenheter utan endast blir en expertorganisation. Det framkommer även från interna respondenter att det interna mångfalds- och jämställdhetsarbete är viktigt för att rekrytera från en bredare målgrupp.

"Det ska inte vara motsättning mellan spetskunskap och brett engagemang. Att vara relevant för många - vad betyder det - att vi är få som gör skillnad för många eller att vi är många som gör skillnad?"

Många personer som är nya i Sverige idag ser inte RFSU som en organisation som riktar sig till dem. Det framkommer av intervjuerna att personer som är nyinflyttade till Sverige inte alltid upplever RFSU som en välkomnande organisation, eller att RFSU:s budskap är riktat till dem. För att nå dessa grupper anser flera respondenter att det är viktigt att RFSU tillhandahåller ett folkbildande budskap som inte förutsätter förkunskap om RFSU eller de frågor man bedriver. Det är viktigt att möjliggöra en bildningsresa för personer som är nya i Sverige, samtidigt som man har förståelse för att det kan ta olika lång tid.

Det framkommer av våra intervjuer att RFSU delvis uppfattas som en expertorganisation som det är svårt för nya personer att känna sig inkluderad i. Kunskapströskeln för att engagera sig i RFSU uppfattas som så hög att det hindrar personer från att engagera sig. Det framkommer även att icke-vita, och personer med erfarenheter av att driva SRHR-frågor utifrån en hederskontext inte ser att RFSU är en organisation där de kan kanalisera sitt engagemang och få stöd. Många unga som lever i en hederskontext och unga med en annan etnisk bakgrund än svensk, och som är aktivister, måste kunna hitta en tillhörighet inom RFSU och känna att det är en rättighetsorganisation även för dem, menar en av våra respondenter.

"Organisationen har varit vit, jag har känt mig marginaliserad, det har inte varit mitt rum"

Flera lyfter att utmaningen ligger i att RFSU både bör vara en bred organisation när det gäller att möta många olika målgrupper, samtidigt som det finns behov av mer separatistiska sammanhang. Det framkommer även att de interna respondenterna uppfattar att RFSU idag har bra kännedom om sina medlemmar och upplevs ha god förståelse för vilka man behöver bli bättre på att nå. Många ser en ökad polarisering där konservativa strömningar och mer progressiva krafter inom SRHR-området drar längre ifrån varandra. I en ökad polarisering i det politiska landskapet kring SRHR-frågor lyfter flera av de vi har intervjuat att det är extra viktigt att nå ut brett och till en bredare målgrupp för att skapa en mer stabil grund kring grundläggande sexuella och reproduktiva rättigheter. Du ska inte behöva vara insatt i allt för att skapa engagera dig. Några uttrycker att RFSU måste bli bättre på att nå ut i och skapa engagemang i traditionellt mer konservativa eller svåråtkomliga områden.

"Förra året var vi på Järvaveckan, och pratade till exempel med en kille från Tensta, han kände sig inte välkommen när han försökte gå på en RFSU-utbildning; Han sa jag kände mig inte välkommen, varför måste jag sätta mig och åka in till Södermalm- ni kan väl komma ut till Tensta? "

Ökad polarisering utmaning för organisationers legitimitet

Det är tydligt att flera förutspår en ökad polarisering i det samhällspolitiska klimatet som har stor bäring på SRHR-frågor. Identitetspolitik bidrar både till ett fortsatt stort engagemang för SRHR-frågor samtidigt som den ifrågasätts och bidrar till ökad polarisering. I takt med enskilda influencers ökande inflytande lyfter flera respondenter att det finns risker med att många litar på enskilda personer, istället för organisationer och myndigheter med en samlad kompetens och erfarenhet. Den utvecklingen borgar för en ökad polarisering som riskerar att skapa misstro mot etablerade organisationer, som RFSU, och offentliga institutioner. I vissa utsatta målgrupper är förtroende redan idag väldigt lågt för till exempel det rättsväsendet och vårderna. Det kan då vara lätt att utpeka organisationer eller myndigheter som boven i dramat.

RFSU som en nod

Medlemsrörelser förutspås i framtiden fungera allt mer som noder för olika typer av engagemang. Flera respondenter lyfter att RFSU kan behöva samverka mer och skapa nya allianser och partnerskap för att ta till vara på nya former av engagemang. När snabba enskilda "tyckare" eller influencers dyker upp med enkla svar i debatten kan RFSU behöva balansera upp den bilden med kunskap och evidens. Det kan också handla om att kroka arm med influencers och bilda allianser där RFSU kan stå för kunskapsstöd.

"Vår roll ska vara att stå för kontinuiteten, när andra är tomteblöss i debatten. Vi kan stå för kunskap och trygghet och skapa möjlighet för andra att vara tomteblössen!"

Kroppsaktivismen lyfts fram som ett exempel på en rörelse där enskilda personer synliggör frågor kring kroppen och SRHR, men ofta utan att ha en organisation i ryggen som kan stötta. Det kan innebära en enorm utsatthet för dessa aktivister och en respondent menar att RFSU kan bli bättre på att stötta enskilda som möts av näthat och att det även kan vara en möjlighet att sprida RFSU:s kunskapsbaserade syn på SRHR. För att inte bidra till splittring eller konkurrens mellan olika initiativ och rörelser bör därför organisationer, som RFSU, kroka arm med enskilda initiativ och bidra med de muskler som följer av att RFSU är organisation med lång erfarenhet, ekonomi, kontakter och kunskap. RFSU har ett stort förtroendekapital inom det offentliga och flera lyfter behovet av att RFSU nyttjar sin position och kan agera som en brygga mellan enskilda aktivister, kampanjer, rörelser och den styrande makten. Flera anser att redan starka varumärken, som RFSU, kommer att överleva och bli starkare under de kommande 15 åren. Det upplevs finnas en trygghet i RFSU som varumärke och organisationens långa historia.

RFSU som en global nod

I ett globalt perspektiv lyfter en av våra respondenter behovet av att RFSU i högre grad fokuserar sitt arbete på lokal och nationell nivå. Det finns en uppfattning från internationella partnerorganisationer att RFSU ofta befinner sig på en högpolitisk policynivå och bedriver påverkan mot organisationer som FN. Det finns en önskan om att RFSU även i sitt internationella arbete ska fungera som en nod, mellan gräsrotter och den internationella policyutvecklingen. Det finns en risk i att tappa perspektiv och förtroende längre ned på lokal nivå, och att andra aktörer gör sig mer relevanta på den nationella och lokala nivån. Dessa aktörer kan ha en mycket mer konservativ agenda än RFSU.

"Den stora striden utspelar sig i gräsrotsarbete i civilsamhället i olika länder - inte i globala forum som FN. Om vi inte vinner striderna på landsnivå så kommer det inte finnas mycket vi kan göra på det globala planet. FN är bara summan av sina medlemsstater."

Förändrade förutsättningar för finansiering

Flera respondenter spår att den ideella sektorn kommer att bli en större utförare inom offentlig verksamhet. Många lyfter att detta riskerar en ökad styrning av det civila samhället, och inom SRHR-området kan det innebära att politiska majoriteter på lokal, regional och nationell nivå kan styra och villkora finansieringen i högre grad. Detta driver krav på en ökad professionalisering som flera menar också utmanar det civila samhället och synen på ideellt engagemang. I takt med en ökad professionalisering ser flera att organisationers kanslier växer samtidigt som medlemsantalet minskar. Om de ideella förväntas ha professionell expertis, vad blir då skillnaden mellan volontär och anställd? Flera nämner att hela den ideella sektorn går igenom en stor förändring i hur man använder ideellt arbete inom organisationer.

Att upphandling inom olika områden ökar innebär också att organisationer utsätts för en annan typ av konkurrens. Det drabbar till exempel kvinnojourers verksamhet där kommuner säger upp avtal med kvinnojourer för att man har upphandlat något som är billigare. Några av våra

respondenter nämner att de anser att det civila samhället ska utgöra ett komplement till det offentliga, och att deras organisationer varken vill eller kan konkurrera på en marknad. Flera av våra respondenter menar att detta kan påverka RFSU:s verksamhet och man förutspår att antalet aktörer som erbjuder sexualupplysning kommer att öka, som på samma sätt som RFSU vill sprida sin ideologi och perspektiv. Vad innebär det om sexualupplysningen betraktas som något som bör konkurrensutsättas på en marknad?

Flera lyfter att finansieringsfrågan blir särskilt relevant på lokal nivå för de lokalföreningar som ofta får sin finansiering av kommunen eller regionen. De behöver då stöd av den nationella organisationen och det politiska påverkansarbetet behöver i högre grad ske på lokal och regional nivå där upphandlingsunderlagen tas fram.

5.2 Hur väl står RFSU rustat och vad är viktigt att beakta framöver?

Det finns flera utmaningar både vad gäller förutsättningar för det civila samhället, och specifikt för organisationer som arbetar med SRHR-frågor. RFSU står starkt som en kunskapsorganisation men givet att allt färre organiserar sig i medlemsorganisationer och att det finns grupper som inte känner sig välkomna i RFSU så kommer även organisationen att möta utmaningar med att behålla och bredda sin medlemsbas.

Att den ideella sektorn kommer att bli en större utförare inom offentlig verksamhet påverkar RFSU som organisation. RFSU behöver ta ställning till frågor om ökande professionalisering och konkurrensutsättning av dess verksamhetsområden och verksamheter.

Det finns goda möjligheter att ta tillvara på nya former för engagemang, och att bygga allianser och samarbeten. RFSU står inför frågor om hur man ska balansera att vara en expertorganisation och samtidigt en välkomnande medlemsorganisation med låga trösklar för engagemang. RFSU behöver också balansera det spetsiga påverkansarbetet med bredare gräsrotsarbete och stöd till partnerorganisationer både globalt.

För RFSU kan följande frågor bli centrala:

- Hur ska RFSU fortsatt förhålla sig som en utövare av offentlig verksamhet? Vad innebär det för RFSU om flera aktörer kommer in och vill driva verksamhet inom SRHR, till exempel sexualupplysning? Vill RFSU att antalet kliniker utökas eller vill bör kliniken i högre grad fokusera på expertis och stödja andra kliniker i kunskapsutveckling?
- Hur vill RFSU uppfattas och utvecklas som organisation? Hur prioriterar RFSU mellan rollerna som till exempel kunskapsförmedlare, medlemsorganisation, folkrörelse, spjutspetsorganisation, politisk påverkare, eller någonting annat?
- Ska RFSU stå för den breda folkbildningen inom SRHR eller vara den som utmanar i smalare och spetsigare frågor? Vilka målgrupper vill RFSU ska känna sig hemma i organisationen?
- Hur förhåller sig RFSU som kunskapsorganisation i ett klimat där SRHR politiseras och där egna erfarenheter och tyckande får stort inflytande? Vilka initiativ, organisationer, upprop, influencers vill RFSU erbjuda en plattform eller samarbete?

- Hur kan RFSU fungera som en brygga mellan gräsrotter på lokal och nationell nivå och den internationella policyutvecklingen?

6. SOCIALA MEDIER I STÄNDIG FÖRÄNDRING

UTBLICK: Kommunikation

Allt fler svenskar använder sociala medier men på ett mer medvetet sätt. Trenden är att användarna delar mindre information om sig själva, men använder nätverken för kommunikation. Användarna blir allt mer medvetna om personuppgiftslämning.

Sociala medier fortsätter att vara relevanta, med ökat antal användare. Plattformarna är dock i kontinuerlig förändring och anpassar sig blixtnabbt efter användarna.

Ett exempel på global spridning av sexualupplysning är den svenska sajten youmo.se med flerspråkig information riktad till unga nyanlända. Den togs fram för en svensk kontext och befolkning men har haft särskild stor spridning i andra länder som motsvarar 80 % av besökarna. Störst är sajten i folkrika Iran, där över 200 000 unika besökare surfade in på sajten under år 2018 – dubbelt så många som i Sverige.

Det blir allt svårare att veta om andra användare är riktiga människor. Algoritmer som tidigare använts av näringslivet för kommersiell reklam används allt mer aktivt för att sprida politiska budskap. Influencer-robotar som sprider både politiska och kommersiella budskap förutspås öka.

Identitetskapning och hackerattacker mot myndigheter och organisationer fortsätter att vara ett hot. Starka varumärken kan snabbt förlora i anseende.

Globalt sett förblir nätet en fortsatt viktig mötesplats för personer som bryter mot normer på olika sätt. Detta används dock allt mer strategiskt av repressiva stater. Det finns exempel på att polisen använder dejtingappar strategiskt för att trakassera eller gripa hbtqi-personer. I länder som ligger i framkant vad gäller digital infrastruktur har plattformar som Facebook, Spotify, Google och kinesiska Alibaba växt. Ny teknik, exempelvis utvecklingen av 5G, skapar möjligheter men kan även användas av auktoritära regimer för en mer effektiv övervakning av till exempel meningsmotståndare.

Sömn- fertilitet- och mens-appar skapar statistik över det mest privata. Det har aldrig tidigare funnits så mycket självrapporterad statistik över våra privatliv. Det skulle kunna innebära hot mot integriteten om personuppgifter inte skyddas men också möjligheter till ny kunskap, exempelvis om sexvanor.

Källor anges under referenser

6.1 Hur kan SRHR-frågorna komma att påverkas i Sverige och globalt?

Det kan bli svårare för organisationer som RFSU att nå ut på grund av hög konkurrens om det digitala utrymmet. Det blir därför viktigt att arbeta proaktivt med digitala strategier för att nå ut och vara fortsatt relevant för nya och gamla målgrupper. Nätet erbjuder stora möjligheter för digital sexualupplysning till olika grupper.

Digital sexualupplysning och vård allt mer relevant

För unga som har frågor om sex, sexuell läggning, sin identitet, kroppen och relationer förutspås nätet fortsatt vara forumet dit en vänder sig. Barn och unga är dock inte en och samma grupp utan flera, som kräver allt smartare och mer målgruppsanpassad kommunikation.

Det finns stora möjligheter att nå olika målgrupper på nätet med digital sexualupplysning. Exempelvis är en viktig målgrupp de killar och unga män som inte tenderar att söka hjälp på fysiska mottagningar. Att så många killar identifierar sig som gamers, alltså personer som spelar dataspel, är en fingervisning om behoven av att RFSU utvecklar sin digitala sexualupplysning. Några av våra respondenter nämner den ökade digitaliserade vården i form av till exempel appar, som en möjlighet för vård och stöd inom SRHR. Detta ställer samtidigt frågor om möjligheten att få en helhetsbild av patienten. Internet erbjuder både möjligheter till anonymitet och distans som kan bidra till att patienter vågar söka stöd, men kan samtidigt upplevas som ett hot när patientjournaler finns digitaliserat.

Barn och unga är generellt väldigt snabba att söka svar på nätet. Det gäller RFSU är deras första sökträff och att RFSU syns i de vardagliga flödena. Organisationer behöver lägga sig vinn om att komma högt upp i flödena i olika kanaler, mata på med information och ta plats på nätet. Globalt sett gäller också att den som har bra sökträffar når fram, oavsett i vilket land en publicerar. För de organisationer som kan ta kontrollen över sökresultat finns en sprängkraft i att kunna nå ut globalt och på olika språk.

Några av våra respondenter lyfter att även den kommande äldre generationen är mer internetvan än tidigare grupper av äldre. Den äldre målgruppen kommer att fortsätta att söka information på nätet, men den här målgruppen söker mer systematiskt efter information hemma vid datorn. Denna målgrupp nås relativt enkelt för en organisation som har det etablerade varumärkets trovärdighet. Eftersom RFSU är ett mer känt namn i den här åldersgruppen hittar de lättare till RFSU:s kanaler, men anpassning i form av att hamna högt bland sökresultat är även viktigt.

När RFSU använder algoritmer för att nå nya målgrupper med utskick i sociala medier eller anpassad reklam är det viktigt att tänka på att algoritmerna är programmerade utifrån föreställningar om de grupperna. Det blir viktigt att vara medveten om vilka man kan missa.

Plattformarna är i ständig förändring och beslutsfattare och människorättsorganisationer ligger steget efter

En respondent framhåller att de som först identifierar möjligheter med allt som är nytt på internet är ofta kommersiella och kriminella krafter. Det kan gälla allt från betalningssystem till nya sociala medieplattformer eller porrfilmer. Beslutsfattare liksom människorättsorganisationer ligger ofta steget efter. Kommersiella intressen kan samverka med moralkonservativa intressen i frågor som rör säkerhet och etik på nätet. Det här en kraftfull utveckling som kan förändra både opinion och människorättsorganisationers möjligheter att kommunicera. Kommersiella krafter är mycket

proaktiva och fångar upp aktuell opinion som kan stärka affärerna. En respondent menar att företagen som lobbar för att stater och företag ska lagstifta om eller installera porrfilmer verkar vara understödda av moralkonservativa krafter, eller åtminstone dra nytta av dem.

”Det finns företag som plockar upp trådar – kommersiella krafter är proaktiva. De verkar understödjas av reaktionära krafter. Mycket mer kraftfullt än innan. Inga företag backade Elise Ottesen Jensen, men däremot hon barnmorskan som inte ville genomföra aborter backades upp med juridiskt stöd av företag.”

Flera respondenter upplever RFSU som proaktiva i sin kommunikation vad gäller målgruppsanpassning och att anpassa sig till nya kanaler. Samtidigt som detta ger en förhållandevis god utgångspunkt är det viktigt att inte förlita sig på gamla meriter. Att snabbt kunna anpassa sig till nya kanaler kan bli mycket viktigt framöver för att säkerställa att RFSU inte halkar efter andra aktörer som försöker nå samma målgrupper.

Trenden att enkelspåriga och känslotriggande budskap är de som får mest spridning kan vara på väg att mötas av en mottrend

Plattformer för medborgarinitiativ som exempelvis gör namninsamlingar på nätet används allt mer strategiskt av abortmotståndare och förespråkare av en moralkonservativ familjepolitik. De resonemang som används är lättköpta eftersom de vädjar till känslor, exempelvis att vi måste tänka på barnen. En respondent menar att fortsättningsvis måste alla som har genomtänkta resonemang i svåra frågor, till exempel porr, jobba ännu hårdare för att synas. Rättighetsbaserade organisationer, inklusive RFSU, behöver dessutom vara vaksamma på risken för självcensur när dess frågor blir politiserade eller att budskapens förskjuts på grund av ett hårt debattklimat. Såväl enskilda medarbetare som samarbetspartners kan behöva stöttning.

Samtidigt framhålls att röster i debatten i ökad utsträckning representerar ett spektrum av åsikter, vilket kan vara positivt så länge det görs med ett rättighetsperspektiv; fler och fler vågar till exempel prata både om kroppsaktivism som bejakar kroppars olika utseenden och risker för ofrivillig barnlöshet kopplat till övervikt. Om den mottrenden tar fart torde det innebära en möjlighet för RFSU och andra aktörer som vill belysa flera perspektiv av frågor.

Konsumenterna och medlemmarna sprider budskapen

Ingen äger längre makten över sitt varumärke och kan idag bedriva envägskommunikation. Alla är beroende av goodwill i bemötandet i de sociala flödena på nätet. För RFSU AB innebär detta att konsumenterna fortsätter att bli allt viktigare för att sprida information om produkterna. För RFSU som medlemsorganisation kan det innebära att medlemmarna och målgrupperna blir allt viktigare för att sprida RFSU:s budskap. Att rykten och falsk information kan florerat och ta fart är en växande risk för alla varumärken. För RFSU innebär det att ett högt förtroendekapital snabbt kan rivas ner.

Det påverkar både RFSU och RFSU AB att e-handeln expanderar och nya konsumentbeteenden uppkommer. Konsumentperspektivet kan även skapa möjligheter för RFSU AB, som har en konkurrensfördel genom att förknippas med RFSU. Företag som vill framstå som ”goda” vill gärna samarbeta med RFSU AB.

Nedärvd kunskap om organisationer minskar

Den yngre generationen möter en uppsjö av nya organisationer och har dessutom mindre kunskap om de etablerade. För RFSU AB innebär det att kännedomen om varumärket har gått ner. Etablerade organisationer kan inte förlita sig på att nya generationer ärver kunskap om att de finns, vad de erbjuder eller ett automatiskt förtroende. Förutom den yngre generationen gäller detta även för personer som är nya i Sverige. För att nå unga som saknar kunskap om RFSU är

det viktigt att bland annat vara synlig på internet och de plattformar där många unga befinner sig, samt att ha genomtänkta, digitala kommunikationsstrategier för att nå de man riskerar att missa. Eftersom kunskapen om både RFSU och RFSU AB har minskat de senaste åren är det viktigt att nå den yngre generationen tidigt och att vara ständigt relevanta genom att arbeta med de frågor som för tillfället är aktuella i samhället i stort.

Nya krav på mänsklig kommunikation

De senaste åren har det även uppkommit så kallade robot-influencers som sprider reklam, som utger för att vara riktigt människor men är robotar eller dataprogram. Till denna utveckling har det börjat uppstå en motreaktion där konsumenterna ställer ett allt högre krav på empati och mänsklighet hos organisationer. Exempelvis Google har som strategi att möta de här kraven genom att framställa sig som ett mer "mänskligt" företag och därmed bygga förtroende. Detta förutspås öka framöver att all typ av kommunikation och varumärkesbildande kommer att behöva vara mer mänsklig.

6.2 Hur väl står RFSU rustat och vad är viktigt att beakta framöver?

RFSU står sig starka vad gäller att nå ut med sina budskap eftersom frågorna är ständigt aktuella och berör många. RFSU uppfattas också vara bra på att vara på hugget och följa plattformarnas förändring, vilket fortsättningsvis blir viktigt. Det är viktigt att RFSU syns i det dagliga flödet och inte tappar i sökträffar.

Det finns möjligheter att utveckla den digitala sexualupplysningen för att nå gamla och nya målgrupper. En utvecklad digital sexualupplysning innebär att RFSU har potential att nå människor över hela världen. Det gäller även de grupper som annars riskerar att missas, till exempel gamers eller unga människor på landsbygder. I det ökande mediebruset måste RFSU lägga sig vinn om att nå unga tidigt och kompensera för att unga idag i mindre utsträckning ärver kunskap om RFSU som organisation.

Ökande krav på mänsklighet och förtroendekapital kan gynna RFSU AB som är tätt förknippat med RFSU. RFSU som medlemsorganisation har också potential att dra nytta av varumärket RFSU. RFSU kan nå ut med sina budskap både via konsumenterna och medlemmarna.

För RFSU kan följande frågor bli centrala:

- Vill RFSU i första hand bevaka och fånga upp aktuella frågor inom sociala medier genom att ta ställning och stödja enskilda influencers/rörelser/aktivister eller snarare vara en aktör som nyanserar samtalet och bidrar med faktabaserad kunskap?
- Hur kan RFSU arbeta med konsumentdriven kommunikation och koppla samman budskap om produkter och SRHR i stort?
- Hur kan RFSU utveckla medlemsdriven kommunikation?
- Hur säkerställer RFSU att olika unga och nya målgrupper känner till RFSU och uppfattar RFSU som en naturlig källa till kunskap och information? Vill RFSU prioritera att unga i första hand vänder sig till RFSU:s egna kanaler eller prioriterar RFSU att stödja andra plattformar med kunskap och information som når fler målgrupper?

- Hur kan RFSU nyttja möjligheterna som digitaliserad sexualupplysning erbjuder? Vill RFSU bidra till ökad användning av digitaliserad vård inom SRHR, som till exempel appar?
- Vill RFSU i första hand själv sprida sexualupplysning globalt genom digitala kanaler eller genom sina internationella samarbetspartners?
- Vad prioriterat RFSU när det gäller att synas på internets olika plattformar? Är det att synas i det dagliga flödet, att komma högt på sökträffar inom vissa områden eller att nå ut till målgrupper som RFSU riskerar att missa?

7. NATIONALISM, DEMOKRATI OCH SAMHÄLLSKLYFTOR

UTBLICK: Globalisering och postglobalisering

Globaliseringen är en megatrend som håller i sig. Rörlighet över gränser av varor, tjänster, kapital och, i viss mån, människor ökar. Postglobaliseringen är en växande mottrend. Dessa två trender drar åt olika håll, men påverkar varandra i högsta grad. Det går inte att säga vilken trend som kommer att växa sig starkare inom 15 års tid.

Spänningen mellan dessa trender visar sig exempelvis i att nya handelshinder har rests och handelsavtal har brutits eller visat sig svårförhandlade, samtidigt som världshandeln ökar. Nya internationella samarbeten, exempelvis Parisavtalet, inleds, men nyckelaktörer som USA hotar att lämna. I Sverige har stödet för EU vuxit stadigt och tros fortsätta vara starkt.

Den globala utvecklingen av demokrati har varit positiv de senaste 40 åren. Möjligen har den mattats av sedan 1995. Olika aspekter av demokrati, så som yttrandefrihet, pressfrihet och fria val, har stärkts och försvagats i olika länder. Populistiska och högerextrema partier får växande antal mandat i parlament runt om i världen. Icke-demokratiska och populistiska regeringar basar över en allt större andel av BNP. Samtidigt visar många medborgare ett starkt stöd för att leva i en demokrati.

De flesta typer av utvecklingsfinansieringsflöden ökade år 2017 i världen. Det finns en ökning i *official development aid* till de länder som är i störst behov. EU och Sveriges offentliga utvecklingsbistånd är större än någonsin idag. Biståndsviljan är fortsatt stark i Sverige. Lite svagare i EU, men inga tydliga trender annat än att den är stark bland högutbildade personer med tilltro till institutioner. Större andel skänker pengar regelbundet. Trenden mot ökat givande har varit särskilt tydlig under de senaste två åren av global oro. Regeringen gör den största biståndsbudgeten någonsin för Sverige och uppger att pengarna ska användas för humanitära kriser, hållbar utveckling, fred och mänskliga rättigheter, SRHR och jämställdhet samt uppfyllandet av Agenda 2030.

Skillnaderna i rikedom minskar mellan länderna men klyftorna ökar inom länderna. Den extrema fattigdomen fortsätter att minska globalt sett. De flesta av världens fattiga lever fortsatt i medelinkomstländer. Agenda 2030 är en global kraftsamling för att vända trenden med ökande ojämlikhet.

Den reala ekonomiska standarden i Sverige har ökat med 35 procent sedan 2005. Samtidigt står Sverige ut som ett land där ojämlikheten har ökat snabbt de senaste decennierna. Trenden är att barnfattigdomen minskar i Sverige, men den är sju gånger högre för barn med utländsk bakgrund.

Varannan ung i Sverige inte känner sig inkluderad i samhället. På landsbygden är andelen ännu högre. Unga i städer uppger till exempel genomgående bättre livsvillkor, social inkludering och förutsättningar för ett bra liv än vad unga i landsbygder och utsatta områden gör. Bland unga på landsbygden och i utsatta områden är andelen högre än i städer. Barn i utsatta kommuner och förorter beskriver att vuxenvärlden har låga förväntningar på dem, vilket påverkar deras framtidstro.

Tekniska genombrott förutspås inom bland annat artificiell intelligens, "sakernas internet", virtuell verklighet, automatisering, självkörande fordon, energilagring, nanoteknik och bioteknik. Även de största teknikoptimisterna oroar sig dock över konsekvenserna av teknikutvecklingen. Ökad specialisering av arbetskraft efterfrågas och fler hamnar helt utanför arbetsmarknaden. Forskare varnar för att maskinerna riskerar att läras upp från ett ensidigt perspektiv och att det på sikt kan bidra till diskriminering av kvinnor, icke-vita och hbtqi-personer.

Källor anges under referenser

7.1 Hur kan SRHR-frågorna komma att påverkas i Sverige och globalt?

Tidigare framsteg inom SRHR-frågorna kan hotas om nationalistiska och populistiska grupper får ökat inflytande i olika delar av världen. Möjligheterna att organisera sig och finansieringen av SRHR kan begränsas allt mer världen över. Det ställer nya krav på strategier och nya allianser för att bemöta motståndet. Det finns höga förväntningar på RFSU att vara drivande både genom stöd till partnerorganisationer och på global policynivå.

Växande högerextremism och nationalism hotar vunna segrar inom SRHR

Många av våra respondenter oroar sig för ett fortsatt ökat inflytande för högerextrema och populistiska partier, både globalt och i Sverige. En av våra respondenter menar att SRHR och kvinnors rättigheter är en indikator för hur väl demokratin mår. Flera upplever att den kunskapsbaserade synen på sexualitet hotas av fördomar och mytbildningar. Det slår specifikt mot rättigheter för hbtqi-personer och delvis kvinnor. Sexuella och reproduktiva rättigheter har förbättrats i många länder och Sverige upplevs av de internationella respondenterna ha kommit långt i jämförelse med andra länder. I samband med att nationalistiska och populistiska grupper får ökat inflytande upplever dock flera att tidigare vunna segrar och rättigheter nu hotas. Ett exempel är att abortlagstiftningen i Sverige diskuteras igen. Om den här utvecklingen fortsätter riskerar framstegen för SRHR-frågorna att stoppas upp inom ett 15-årsperspektiv.

I internationella samarbetsforum så som FN visar sig detta genom att tidigare beslutade globala överenskommelser rivs upp. Även tidigare har det funnits förespråkare och motståndare till rättighetsutvecklingen inom SRHR-området, men de senaste årens utveckling är att motståndare är villiga att offra handlingsplaner och överenskommelser. Det riskerar att skapa en ny praxis kring hur frågorna hanteras. En respondent lyfter att det i EU inte längre finns någon konsensus kring SRHR-frågorna. Likasinnade organisationer har en förhoppning om att RFSU ska fortsätta med vad de ser som värdefullt policyarbete med närvaro i relevanta forum i FN och EU, och samtidigt fungera som en katalysator för kunskapsspridning och partnerorganisationers inflytande.

Om populismen och nationalismen växer i inflytande kan det leda till stora gap i finansieringen av SRHR globalt sett. Det finns stora förväntningar på RFSU som finansiär att stå upp mot USA:s president Trumps regelverk som förhindrar att amerikanskt bistånd går till abortvård. RFSU förväntas vara pådrivande för att säkra global finansiering till abortvård, och att även påverka den svenska regeringen.

SRHR-motståndet förkläs i mänskliga rättigheter

En tendens som flera respondenter lyfter är att motståndare till SRHR förklarar sina argument genom att prata om mänskliga rättigheter, bland annat i forum inom EU och FN. En respondent menar att det dessutom är oroväckande att politiska partier i Sverige anammar ett språkbruk om hbtqi-rättigheter och jämställdhet som en strategi för att *inte* skapa konfliktlinjer kring dessa frågor. Utan att ha en politik för förbättringar inom jämställdhet eller RFSU:s frågor lyckas partierna skapa intryck av att de prioriterar dessa frågor, samtidigt som de får bort frågorna från medias strålkastarljus. Respondenten menar att risken är att vissa organisationer ges legitimitet i frågor som de sedan kapar. Vem och vilka som vill och tillåts att gå i Prideparader och använda sig av annan typ av pinkwashing kan bli en viktig fråga för hbtqi-rörelsen och för RFSU.

Utrymmet krymper för SRHR-organisationer globalt sett

Flera av RFSU:s partnerorganisationer och enskilda gräsrotsaktivister lyfter att det finns ett ökande hot mot organisationer som arbetar med SRHR-frågor. Utrymmet för att organisera sig krymper. I repressiva stater kan det minskade utrymmet ta sig uttryck genom till exempel påhållningar av polis och säkerhetstjänst, byråkratiska hinder, hot och trakasserier. Det innebär även att vissa organisationer inte kan få finansiering om de exempelvis är uttalat feministiska eller arbetar för hbtqi-rättigheter. I en kartläggning av 864 hbtqi-organisationer i hela världen var 58 procent inte lagligt registrerade. 18 procent var lagligt registrerade och 24 procent delvis lagligt registrerade, men ofta inte som en uttalad hbtqi-rättsorganisation.² Det kan kräva en avvägning av organisationerna om huruvida de ska arbeta under radarn, det vill säga att inte synliggöra vad de arbetar för, för att säkra finansiering, eller om de ska arbeta öppet och opinionsbildande.

Människorättsorganisationers finansiering beror på konjunkturcykler, medan motståndarnas finansiering kommer från privata donatorer, vilket ger motståndarnas rörelser ett mer stabilt underlag.³ En av våra respondenter lyfter även oro över att verksamheter som kvinnojourer idag är beroende av opinionen och att den generella politiska diskursen har stor inverkan på om de kan bedriva sin verksamhet och får offentlig finansiering. Om det växande motståndet mot civilsamhället håller i sig eller växer sig starkare kan det behövas nya strategier för organisationer och stater som är finansiärer inom SRHR-frågorna, för att inte tappa möjlighet att ge stöd till enskilda organisationer och individer och att samtidigt bedriva aktivt påverkansarbete. Det finns skäl att följa teknikutvecklingen vad gäller alternativa plattformar för kommunikation och transaktioner, så som blockkedjeteknik som möjliggör direkta transaktioner utan risk för dataintrång och utan banker. RFSU förväntas ta en aktiv roll i att bygga allianser och bedriva globalt påverkansarbete för att bemöta det krympande utrymmet.

Strategier för att möta en ökande polarisering

En av RFSU:s partnerorganisationer i Asien menar att den polariserade debatten kring SRHR-frågor har krävt att rättighetsorganisationer tar tydligare ställning i de frågor som varit allra känsligast och mött hårdast motstånd. Det har till exempel varit en strategi att fokusera på aborträtten i kommunikation och påverkansarbete. Frågor som rätten till sexualupplysning eller mindre polariserande frågor, som exempelvis barnäktenskap där de inte mött samma motstånd, har fått stå tillbaka. Denna strategi bedöms bli fortsatt relevant. En annan respondent från en allierad organisation menar att den har anpassat sig till det polariserade debattklimatet genom att försöka rikta sina budskap till en bredd av åsikter, dels till personer som inte har förkunskaper om SRHR, dels till progressiva vänstergrupper, och dels till "hårda" konservativa. Det är ett sätt att försöka bevaka alla fronter. I den svenska kontexten lyfter några respondenter att RFSU behöver bevaka "ytterkanterna" i debatten samtidigt som den breda sexualupplysningen behöver stå i fokus för RFSU:s uppdrag.

Den allmänna opinionen bedöms bli allt viktigare. När det gäller att försvara och driva på för sexuella och reproduktiva rättigheter är den allmänna opinionen en växande kraft i att påverka beslutsfattare, enligt en partnerorganisation.

"Vi kontaktar våra lokala politiska ledare men allt oftare är de redan informerade och känner till sina väljares åsikter och krav i de frågor vi driver".

En av våra respondenter framhåller vikten av att fundera kring hur en pratar om till exempel aborträtt. Respondenten menar att en inte övertygar alla motståndare med rättsliga argument

² OutRight Action International (2018) "The Global State of LGBTIQ Organizing: The Right to Register"

³ Global Philanthropy Project (2018) "Religious Conservatism on the Global Stage- Threats and Challenges for LGBTI-rights"

utan måste driva en värdebaserad konversation som grundas i frågor om frihet och moral. Detta gäller till exempel gentemot abortmotståndare av religiösa skäl, där argument om SRHR riskerar att inte få gehör och en exempelvis kan fokusera på aborträtt utifrån en idé om socialt ansvar för människor i fattigdom som är i behov av abort.

Ytterligare en strategi, som en av våra respondenter lyfter, kan vara att stärka tillgången till egenvård som möjliggörs av till exempel abortpiller, hivtest, graviditetstest och olika preventivmedel. Det kan vara ett sätt att nå ut till målgrupper som inte erbjuds detta inom det egna landets hälsosystem. En av våra respondenter lyfter även att organisationer som RFSU bör påverka regeringar att stödja utvecklingen av den här typen av teknik.

Centralisering och klyftor påverkar tillgång till SRHR i Sverige

Samhällsklyftorna i Sverige ökar samtidigt som vården blir mer centraliserad. De senaste åren har vårdcentraler och sjukhus lagts ned runtom i landet, till exempel Sollefteå BB. Det innebär att människor i glesbygder behöver resa längre för att få tillgång till vård. Detta försvårar även möjligheten för personer att få tillgång till preventivmedel, rådgivning och andra delar som rör sexuell hälsa. Samtidigt tappas flera mindre kommuner med att rekrytera specialutbildad personal för att tillgängliggöra vården. Som det ser ut idag finns det till exempel inte tillgång till transvård på alla sjukhus. Om centraliseringen ökar så kan även klyftorna öka mellan människors tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa i större städer och i mindre kommuner. Det finns en förväntan att RFSU bedriver påverkansarbete för lika rätt till vård i alla delar av landet och stöttar alla människors rätt till lika vård oavsett var man befinner sig.

Konsekvenser för verksamheten i Sverige

Motståndet mot det civila samhällets aktörer inom SRHR-aktörer kan också öka på lokal och regional nivå i Sverige när känsliga politiska teman som till exempel porr blossar upp. Det uppfattas finnas en risk att det som idag betraktas som neutral rätt till kunskap om SRHR-området politiseras. En respondents spaning är att porrdebatten kommer att aktualiseras, och att diskussioner om porrfilmer är en fråga som drivs på av företagsintressen. Den här frågan kan aktualiseras inom skolvärlden och kopplas till sexualundervisning och frågor om vem som definierar vilken kunskap som får nå unga.

Nationellt kan RFSU behöva stötta lokalföreningar där kommunala bidrag kan bli villkorat. Ett exempel detta är att en av RFSU:s lokalföreningar var tvungna att bjuda in Sverigedemokraterna till sitt event, för att få ta del av ett bidrag. En av våra respondenter lyfter att omorganiseringen till regioner kan få påverkan på lokalföreningars förutsättningar. Det som tidigare styrdes av Länsstyrelserna, och därmed indirekt av regeringen, hamnar nu på regional nivå och därmed kan det skilja sig åt mellan regionerna. Det lokala politiska påverkansarbetet kan därmed få ökad betydelse inom SRHR-området.

När aborträtten och grundläggande frågor om jämställdhet ifrågasätts kan RFSU behöva ta ställning feministiskt och därmed synliggöra skillnader mellan kvinnors och mäns förutsättningar. En respondent framhåller att RFSU behöver vara uppmärksamma på att inte osynliggöra transpersoner och icke-binära. Det blir viktigt att måna om ett tydligt språkbruk i påverkan både i Sverige och internationellt.

Möjlighet till starkare allians med kvinnorörelsen

Samtidigt som jämställdhet är ett förankrat politiskt mål i Sverige och EU upplever flera av våra respondenter att motståndet mot kvinnorörelsen växer. Flera tror att det kommer att fortsätta, inte bara i Sverige utan i hela världen. Det blir därmed allt viktigare för kvinnorörelsen att slå vakt om sina frågor och söka stöd hos andra organisationer, som RFSU, då de i flera frågor driver

samma hållning. De menar att det behövs en ökad ödmjukhet och dialog från båda sidor och det är viktigt att driva kampen för kvinnors rättigheter gemensamt för att erbjuda motstånd mot nationalismen och patriarkala värderingar. Exempel på frågor som kan komma att få mer utrymme och där kvinnorörelsen värnar om att synliggöra kvinnors utsatthet för våld är bland annat BDSM, porr och sexuella trakasserier på nätet. Respondenter som identifierar sig med kvinnorörelsen menar att det krävs både att RFSU visar en större vilja att erkänna och ta del av kvinnorörelsen kunskaper och samtidigt att kvinnorörelsen är mer villiga att ha dialog och värdera RFSU:s historia och kunskaper.

7.2 Hur väl står RFSU rustat och vad är viktigt att beakta framöver?

RFSU åtnjuter ett högt förtroendekapital som kunskapsorganisation och påverkarsaktör. Våra respondenter lyfter betydelsen av att RFSU fortsätter att vara en modig organisation som går före i det globala policyarbetet.

Det finns en oro bland likasinnade organisationer att de som försvarar SRHR inte räcker till att bevaka alla relevanta fält inom internationella samarbeten i FN och EU. RFSU är högt värderad som partner inom policypåverkan och upplevs som en röst som inte får försvinna från den globala arenan. Aborträtten och kvinnors reproduktiva rättigheter kommer att fortsatt behöva försvaras och drivas, samtidigt som transpersoners rättigheter behöver synliggöras. En stor utmaning för RFSU och partnerorganisationerna kan bli finansieringen av abortvård och reproduktiv vård.

En strategi mot polariseringen inom SRHR-frågorna som partnerorganisationerna framhåller är den breda, folkbildande sexualupplysningen. Dessutom lyfts vikten av att RFSU fortsatt är en spridare av kunskap till medlemmar, professionerna, allmänheten och beslutsfattare. Det blir viktigt för RFSU att både driva det breda sexualpolitiska och sexualupplysningsarbetet och att kombinera det med strategisk påverkan.

RFSU kan behöva ha beredskap för att motståndet kan växa sig starkare i Sverige, och då bilda breda allianser med till exempel kvinnorörelsen. Det politiska påverkansarbetet kan behöva stärkas på lokal och regional nivå. RFSU kan också behöva ha beredskap för ökat stöd till lokalföreningarna i ett allt mer polariserat politiskt landskap.

För RFSU kan följande frågor bli centrala:

- Vilka globala policysammanhang ska RFSU prioritera att befinna sig i? Ska RFSU prioritera sammanhang som EU där högerextrema och populistiska partier får ökad makt, FN eller fokusera på enskilda länders regeringar där framsteg inom SRHR särskilt hotas?
- Vad innebär det att vara partipolitiskt obunden för RFSU? I ett klimat där SRHR i allt högre grad politiseras och etablerade partier till exempel diskutera rätten till abort.
- Vill RFSU profilera sig och driva enskilda mer spetsiga SRHR-frågor eller gå mot att snarare uppfattas som en mer neutral bärare av sexualupplysande kunskap?
- Vill RFSU etablera en dialog med meningsmotståndare eller prioritera att ta synliga ställningstaganden mot dessa?

- Vill RFSU hitta gemensamma beröringspunkter med organisationer som i vissa frågor profilerar sig annorlunda än RFSU, men där det finns flera delade värderingar inom SRHR? Vilka nya allianser kan då bli aktuella, i Sverige och globalt?
- Hur bör RFSU arbeta utifrån att allmänheten blir en allt mer strategisk målgrupp för att bygga opinion för SRHR-frågor?
- Vad har RFSU för strategi för att nå de som inte känner sig hemma i de polariserade positionerna?
- Vilken roll tar RFSU när det gäller att arbeta med frågor som rör tillgång till jämlik vård inom SRHR över hela Sverige? Prioriterar RFSU att synliggöra behoven och utkräva ansvar av staten eller att själva gå in som en aktör och bidra med kunskap till vården eller etablera egna kliniker?
- Hur förhåller sig RFSU till att officiell finansiering i ökad grad kan vara villkorad, dels lokalt och dels globalt? Hur ställer sig RFSU till att säkra finansiering genom privat sektor, filantropi, egen insamling eller att i hög grad vara beroende av skattefinansiering?
- Vilken ställning och kan och bör RFSU ta när det gäller att öka tillgången till egenvård för målgrupper som riskerar att annars inte få sina rättigheter tillgodosedda? Prioriterar RFSU att ge direkt stöd till sina partnerorganisationer i mer repressiva länder "under radarn" eller att bedriva påverkansarbete mot enskilda regeringar, inom EU?

8. KLIMATFÖRÄNDRINGAR SKAPAR NYA BEHOV OCH STORT ENGAGEMANG

UTBLICK: Klimatförändringar, konflikter och migration

Klimatförändringarna blir allt mer påtagliga under de kommande 15 åren och klimatanpassningen intensifieras. Internationellt samarbete ökar kring utsläppsminskningar och anpassning till ett varmare klimat.

Miljontals människor per år tvingas redan idag på flykt till följd av torka, översvämningar och minskade skördar. Prognoserna om klimatflyktingar är varierande och högst osäkra, och klimatförändringar utgör idag inte en grund för flyktingstatus. De flesta flyktingar flyttar inom sin region. Befolkningstätheten ökar på vissa platser, särskilt i inlandet i områden där kusterna är utsatta för till exempel stormar och översvämningar.

Torka och extremväder till följd av klimatförändringar förutspås bli en allt vanligare orsak till konflikter, eftersom det påverkar tillgången till mat, resurser och försörjning.

De inomstatliga väpnade konflikterna ökar och är allt mer långdragna. En ökande andel av världens fattiga lever i länder som är konfliktutsatta eller fragila. Det här ställer krav på samspel mellan humanitärt bistånd och långsiktigt utvecklingsbistånd.

Hållbarhetsfrågorna förutspås bli allt mer dominerande i näringslivet. Konsumenterna kräver cirkulär ekonomi och ställer krav på att hela kedjan från råvaror, produktion och transport till konsumtion och avfall ska vara hållbar.

De svenska klimatpolitiska målen som ska nås 2030, exempelvis en fossilfri fordonsflotta, kräver en stor omställning. I Skåne har kustnära hus nekats försäkring på grund av risker för höjd havsnivå.

Sju av tio barn i åldrarna 11–15 år oroar sig för klimatförändringarna. Situationens allvar förutspås kunna leda både till handlingskraft hos nästa generation, men också till en dystopisk framtidstro och misstro mot nuvarande internationella samarbetssystem och makthavare.

Källor anges under referenser

8.1 Vilka samhällstrender och sexualpolitiska frågor kommer att vara relevanta?

Personer som tvingas på flykt till följd av klimatförändringar löper stor risk att inte få sina sexuella och reproduktiva rättigheter tillgodosedda. Om inflytande från nationalistiska och populistiska krafter ökar kan det ge negativa effekter inte bara på SRHR-arbetet i stort, utan även indirekt genom minskad finansiering av klimat- och krisinsatser. Engagemanget för klimatfrågan är stor och respondenterna lyfter vikten av att RFSU arbetar för att de SRHR-behov som uppstår till följd av klimatförändringarna tillgodoses.

Människor som drivs på flykt riskerar att osynliggöras och inte få sina rättigheter uppfyllda

Klimatförändringar kommer att tvinga allt fler människor på flykt. Dessa riskerar att bli en mycket utsatt grupp vad gäller att få sina sexuella och reproduktiva rättigheter och behov tillgodosedda. Människor som befinner sig på flykt eller lever som statslösa, till exempel i permanenta flyktingläger, får ofta inte del av insatser inom SRHR-området. Det är idag inte heller givet vem som bär ansvaret för att säkerställa dessa personers rättigheter inom SRHR. I en tid där migrationen fortsätter att öka kan det civila samhällets organisationer få en allt viktigare roll både i direkta insatser och i att driva rättighetsarbetet framåt. Inom en 15-årsperiod bedöms det fortsatt vara många personer som lever mer eller mindre permanent som statslösa i flyktingläger. Några av våra respondenter lyfter vikten av att RFSU kopplar samman SRHR-arbetet med det humanitära arbetet, där frågor om preventivmedel och abort är lika viktig som tillgången på vatten.

RFSU och likasinnade organisationer kan få en allt viktigare roll inom det humanitära biståndet, för att säkerställa att statslösa människor och människor på flykt ges tillgång till SRHR. I alla sammanhang där stater avser sig sitt ansvar finns dessutom risker att moralkonservativa grupperingar, så som religiösa samfund, etablerar sig och tillhandahåller vård och resurser. En partnerorganisation lyfter ett behov av att organisationer som RFSU även arbetar och syns på gräsrotsnivå i krissituationer.

En särskild utmaning i SRHR-arbetet handlar om att synliggöra personer som inte inkluderas i nationella statistikinsamlingar. Statistik samlas till exempel sällan in över migranter, papperslösa eller andra som inte är del av formella system, vilket leder till att dessas situation och behov inte uppmärksammas. Beroende på hur klimatförändringar påverkar migrationen kan det här bli en växande fråga framöver. Eftersom Agenda 2030 är ett åtagande av stater kan det bli allt viktigare att bedriva påverkan på regeringar runt om i världen att även inkludera statslösa.

Klimatförändringarna väcker stort engagemang bland många

Klimatförändringarna och de behov som kan uppstå till följd av förändringarna väcker stort engagemang. Flera av våra respondenter spekulerar kring att klimatförändringarna på sikt kan få konsekvenser som förändrar samhället och dess normer i grunden. Våra relationer, familjebildning, sexvanor och identiteter kan till exempel komma att förändras. Det kan också förändra förutsättningarna för engagemang, där tidigare åsiktsskillnader läggs åt sidan för att prioritera de mer akuta klimatförändringarna. Inom RFSU finns en vilja att bygga vidare på nuvarande medlemmars engagemang och även ta till vara på möjliga nya medlemmars engagemang.

Det finns en oro bland några respondenter att RFSU:s frågor i framtiden inte kommer att ses som viktiga i relation till klimatförändringarna. Nya allianser framhålls som en möjlighet, av flera respondenter. RFSU har goda möjligheter att kroka arm med andra civilsamhällesorganisationer för att ta tillvara på det stora engagemanget för att stoppa klimatförändringarna. Agenda 2030

lyfts också fram som en möjlighet att synliggöra SRHR-frågornas koppling till klimat- och miljöfrågor, på såväl lokal som nationell nivå. Det finns mycket kvar att göra i Sverige vad gäller genomförandet av de globala målen i Agenda 2030 och detta engagerar både det offentliga, näringslivet och det civila samhället i Sverige.

"Agenda 2030 är ett buzzword. RFSU är väldigt bra på att glömma att den ska genomföras på landnivå, inte bara internationellt. Många frågor är relevanta för RFSU i en svensk kontext. Vi kan bli bättre på att lyfta fram hur vi jobbar med detta i Sverige. Vi glömmar bort att allt fler kommuner och regioner arbetar med detta lokalt. RFSU borde kunna haka på- vi kan hjälpa till att uppfylla den här delen av agendan. Kompetensen ska också genomsyra hela organisationen."

Klimatförnekandet kan gå hand i hand med motstånd till SRHR-frågor

Det finns gemensamma beröringspunkter mellan grupper som förnekar klimatförändringar och motståndet mot SRHR. En av våra respondenter betonar att personer som förnekar klimatförändringar ofta även förnekar exempelvis vikten av jämställdhet, och att det därför är viktigt att det opinionsbildande arbetet för SRHR i sitt stora sammanhang istället för som isolerade frågor.

Om trenden med ökat inflytande för nationalistiska och populistiska partier håller i sig så finns en risk att det blir svårare att driva påverkan för SRHR på global nivå. Det är också oroande att det kan påverka finansieringen till klimatsatser och den gemensamma finansieringen av insatser vid kriser. Följderna blir allvarliga och kan få en direkt påverkan på människor i nöd eftersom klimatförändringarna kommer att orsaka humanitära kriser. Många människors behov av vård och SRHR riskerar att inte tillgodoses. En annan rättighetsorganisation menar att en både strategisk och praktisk anpassning till ett sådant klimat kan bli att bedriva påverkan för rätten till vatten och sanitet. Dessa rättigheter är grundläggande och hör tätt ihop med SRHR-frågorna i humanitära krissituationer.

RFSU betraktas som en organisation som skulle kunna göra en kraftsamling och rita upp strategier tillsammans med likasinnade organisationer globalt. En respondent menar att RFSU, liksom andra rättighetsorganisationer, har allt att vinna på att koppla samman påverkansinsatser mot klimatförändringar liksom krishantering och humanitära insatser med ett brett arbete för tillgång till SRHR. Dessa globala förändringar påverkar människors tillgång till exempelvis preventivmedel, förlossningsvård och sexuella rättigheter.

Till följd av klimatförändringar kan nya motsättningar bli aktuella. En partnerorganisation till RFSU upplever att i debatten kring klimatförändringarna uppkommer ofta auktoritära röster kring SRHR-frågor. Det kan vara diskussioner om ett globalt behov av att begränsa barnafödandet eller att vissa grupper ska ha rätt att få barn men andra inte, eftersom fler barn bidrar till koldioxidutsläpp.

RFSU kan dra nytta av ökade krav på hållbarhet från konsumenterna

RFSU AB märker idag ökade krav och medvetenhet från konsumenten kring företags sociala ansvar och hållbarhet. RFSU AB som varumärke ligger bra till vad gäller detta, eftersom det har varit en stor del av verksamheten sedan organisationen startades 1933. Utmaningen för RFSU och RFSU AB framöver gäller att kommunicera detta. Det finns idag ett stort intresse hos företag att samarbeta med RFSU AB, som förknippas med att ta ansvar i viktiga frågor. Det innebär en stor konkurrensfördel för RFSU AB, som bolaget kan nyttja både i kommunikationen med konsumenterna och i samarbete med företag.

Interna respondenter lyfter även en önskan om att alla delar av RFSU ska bli bättre på att minska sitt eget klimatavtryck. Det innebär dels att kompetensen ska finnas inom hela organisationen och att säkerställa produktanpassning till miljömärkta produkter.

8.2 Hur väl står RFSU rustat och vad är viktigt att beakta framöver?

Klimatförändringar kommer sannolikt att driva fler människor på flykt och skapa stora behov inom SRHR framöver. RFSU betraktas som en viktig global röst och förväntas bedriva global policypåverkan för SRHR i humanitära situationer liksom i kriser till följd av klimatförändringar. Där rättighetsbaserade organisationer inte kan möta behoven finns en risk att moralkonservativa organisationer tillhandahåller villkorat vård och stöd. Här finns ett behov av ökad samverkan med humanitära organisationer för att säkerställa att de grundläggande behoven möts samtidigt som det rättighetsbaserade perspektivet försvaras.

Det finns en oro att klimatförändringarna kommer att överskugga RFSU:s frågor vilket kan påverka engagemanget. Samtidigt finns en stor potential i ett ökat engagemang för klimatet som RFSU kan ta tillvara bland annat genom närmare samarbete med andra civilsamhällesorganisationer som mobiliserar kring klimatfrågor.

För RFSU kan följande frågor bli centrala:

- Hur kan RFSU på bästa sätt fortsätta att ta vara på befintliga och framtida medlemmars engagemang kring klimatarbete?
- Vilka förändringar inom organisationen, och RFSU AB:s produkter, bör ses över för att RFSU ska vara en klimatsmart organisation?
- Hur kan RFSU bemöta och synliggöra att klimatförnekelse tycks gå hand i hand med motstånd mot SRHR-frågor? Vilka nya allianser kan vara viktiga att ingå för att motverka ett ökat motstånd?
- Vill RFSU öka arbetet med att samverka kring Agenda 2030 i Sverige? Vilka möjligheter till ökad samverkan med kommuner och regioner finns?
- I RFSU:s internationella arbete; vad bör ta mest plats? Att bedriva påverkansarbete mot nationella regeringar och transnationella organisationer som EU och FN eller att stödja partnerorganisationer som arbetar på gräsrotsnivå med utsatta målgrupper som människor på flykt, statslösa och människor i extrem fattigdom?
- Behöver RFSU stärka arbetet med att synliggöra vikten av att arbeta med SRHR i humanitära kriser? Vilka aktörer bör RFSU då prioritera; att samverka med humanitära organisationer eller att bedriva påverkansarbete mot regeringar för att påverka utformningen av biståndet?

9. RAMBOLLS SAMMANFATTANDE REFLEKTIONER

Under genomförande av detta uppdrag har vi haft återkommande analysmöten och vi vill därför avsluta med vår sammantagna bild av vad vi ser blir stora frågor för RFSU att driva framöver och de viktiga vägval som organisationen står inför under den kommande 15-årsperioden. Dessa reflektioner bör betraktas som ett inspel utanför ramen för rapporten.

Vi ser att det finns en stor risk för en accelererande backlash när det gäller tidigare framsteg inom SRHR-området. Det rör både kvinnors rättigheter, hbtqi-personers rättigheter och en ökad utsatthet för vissa målgrupper såsom ensamkommande och statslösa personer. Några av våra respondenter uttrycker det som att där vi trodde att vi var "i hamn", till och med i Sverige, ser vi att det finns ett ökat och mer strategiskt motstånd. För att bemöta dessa motståndskrafter, som återfinns både inom etablerade partier, konservativa rörelser, religiösa grupperingar och hos enskilda influencers menar vi att RFSU bör inta beredskap inför en kraftsamling. Vi ser det som att RFSU delvis kan komma att stå inför ett vägval i hur man vill hantera ett ökat strategiskt motstånd. RFSU kan behöva prioritera vissa målgrupper och allianser till förmån för andra SRHR-frågor där RFSU hade velat driva positionerna framåt. Utifrån vår analys ser vi att RFSU kan behöva arbeta mer aktivt med att nå ut med sin sexualupplysande verksamhet till målgrupper som inte nås idag och att kroka arm med organisationer, rörelser och influencers där RFSU:s värderingar inte stämmer överens hela vägen.

I tidigare uppdrag har vi sett tendenser till att mänskliga rättigheter blir alltmer politiserat som begrepp. I det här uppdraget har vi även sett att det finns en risk med att SRHR blir "pink-washat" av mer konservativa krafter, det vill säga att vissa rättigheter ifrågasätts och neutraliseras. Vi ser här ett behov av att större etablerade organisationer uppfattas som en neutral bärare av grundläggande sexualupplysning och sexuella och reproduktiva rättigheter. Även här ser vi att RFSU delvis står inför ett vägval som organisation: vill RFSU i första hand uppfattas som en neutral bärare av SRHR som är relevant för och når en bred allmänhet eller en expertorganisation som driver enskilda mer spetsiga frågor kopplat till SRHR?

Vi ser även att RFSU bör ta ett större grepp när det gäller att nå de målgrupper som inte känner sig inkluderade i RFSU idag och de målgrupper som RFSU riskerar att missa, som inte är synliga i diskussioner eller vars behov inte synliggörs inom SRHR-området. Det kan till exempel gälla att stödja enskilda aktivister i Sverige som driver förändringar inom mer slutna miljöer, som i en hederskontext. Annars finns en risk att mer konservativa krafter kommer in och tar över och växer sig starkare hos målgrupper som inte känner sig inkluderade i samhället eller välkomna hos RFSU.

Det finns ett behov av att bygga upp en större del av arbetet internationellt med fokus på klimat, flyktingar och statslösa och därmed stärka kopplingen mellan det humanitära arbetet och SRHR. Dels för att stödja humanitära organisationer med SRHR-perspektiv, dels för att säkerställa att inte endast mer konservativa organisationer är på plats och erbjuder stöd. Vi ser också ett möjligt behov av att RFSU som organisation prioriterar mellan att bedriva opinionsarbete och policyutveckling på överinternationell nivå, som att delta och synas på FN-möten och att fokusera på opinionsarbete på gräsrotsnivå, lokalt och nationellt.

Det kan också finnas ett behov av att visa vilka vägval, och vad RFSU kommer att prioritera i sin verksamhet och opinionsarbete de kommande 15 åren, för sina internationella samarbetspartners. Detta då det framkommer av våra intervjuer att det finns väldigt höga förväntningar på RFSU inom en rad områden.

BILAGA 1

Klimatförändringar skapar nya behov och stort engagemang

Om klimatflyktingar och asylskäl: Fores, Climate Refugees <http://fores.se/klimatflyktingar/>

Om barns oro för klimatförändringar: WWF,
<https://www.wwf.se/nyhetsbrev/source.php/1469905/V%E4rldens%20chans%20-%20en%20rapport%20fr%E5n%20Trygg-Hansa.pdf>

Om försäkring av kustnära hus: Sydsvenskan, <https://www.sydsvenskan.se/2018-09-01/skanska-kustkommuner-i-uppror-mot-riskbedomning-for>

Om konflikt och fragila stater: SIDA Strategi hållbar fred 2017–2022,
<https://www.regeringen.se/land--och-regionsstrategier/2018/01/strategi-hallbar-fred-20172022/>

Nationalism, demokrati och samhällsklyftor

Om demokratiutveckling: Global State of Democracy, IDEA, <https://www.idea.int/gsod/>

Om bistånd och biståndsvilja:

UN Financing for Development, <https://www.un.org/development/desa/publications/financing-for-development-progress-and-prospects-2018.html>

SOM-institutet, <https://www.gu.se/omuniversitetet/aktuellt/nyheter/detalj//svenska-folkets-bistandsvilja-och-givande-nar-rekordnivaer.cid1377428>

Sida, <https://www.sida.se/Svenska/sa-arbetar-vi/Den-svenska-opinionen/>

Om motstånd: Religious Conservatism Report,
<https://globalphilanthropyproject.org/religiousconservatismreport/>

Idag lever cirka 10 procent av världens befolkning, runt 736 miljoner människor (källa: Världsbanken) i extrem fattigdom, vilket kan jämföras med 1,9 miljarder år 1981. Av de som lever i extrem fattigdom är ungefär 385 miljoner barn, alltså en högre andel än vuxna. (Världsbanken) <https://unicef.se/fakta/fattigdom>

Klyftor Sverige:

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/inkomster-och-inkomstfordelning/inkomster-och-skatter/pong/statistiknyhet/slutliga-inkomster-och-skatter-2016/>

Barnfattigdom – Rädda barnens rapport

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/farre-barn-lever-i-fattigdom-men-klyftorna-okar>

Våld i vardag och kärlek till orten

<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/publikationer/arsrapporter/utanforskap-vald-och-karlek-till-orten-2018/>

<https://www.mucf.se/pressmeddelande/varannan-ung-kanner-sig-inte-inkluderad-i-samhallet>

Om teknologisk utveckling: WE Report <https://www.weforum.org/agenda/2018/11/globalization-4-what-does-it-mean-how-it-will-benefit-everyone/>

Swedbank:

<https://www.affarsliv.com/nyheter/swedbank-varnar-for-populismen-om4271475.aspx>

<https://blog.cbre.se/sverigesfastighetsblogg/research/trender-politik-och-framtidsspaning-pa-lokalmarknadsdagen-goteborg>

En heterogen befolkning med olika behov och kunskap

Om världens befolkning: World Population Prospects: The 2017 Revision.

<https://www.un.org/development/desa/publications/world-population-prospects-the-2017-revision.html>

Om psykisk ohälsa:

Socialstyrelsen, <http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2018/psykiskohalsavanligareblandaldre>
Statistiska Centralbyrån, <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Samre-psykisk-halsa-bland-unga-i-Sverige-an-i-ovriga-Norden/>

Om Framtidens boendeformer: Euromonitor International, <https://go.euromonitor.com/strategy-briefing-consumers-2017-households-in-2030.htm>

FOKUS 18 - VILKA SKA MED? Ungas sociala inkludering i Sverige, MUCF, 2018

<https://www.mucf.se/publikationer/fokus-18-vilka-ska-med>

Om generation Z:

Kairos Future, <https://www.kairosfuture.com/se/publikationer/nyheter/den-hopplosa-generationen-tar-over/>

Ungdomsbarometern,

<http://www.ungdomsbarometern.se/wp-content/uploads/2018/05/c-Ungdomsbarometern-Perspektiv-p%C3%A5-dagens-unga.pdf>

Sociala medier i ständig förändring

Svenska internetvanor: Internetstiftelsen, <https://2018.svenskarnaochinternet.se/>

Om polis på nätet: ETC, <https://www.etc.se/utrikes/indonesisk-polis-letar-upp-homosexuella-pa-facebook>

Om politisk manipulering: Aftonbladet Story, <https://trumpsfakenewsfabrik.story.aftonbladet.se/>

Om youmo.se; <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7185586>

Nya former för engagemang

Om civilsamhället i förändring: Framtidskommissionen, Framtidens civilsamhälle

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:566826/FULLTEXT01.pdf>

Om motstånd: Global State of Democracy, IDEA, <https://www.idea.int/gsod/>

Om partipolitiskt engagemang: PEW International Political Engagemeng Report.
[http://www.pewglobal.org/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Pew-Research-Center -
International-Political-Engagement-Report_2018-10-17.pdf](http://www.pewglobal.org/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Pew-Research-Center_-_International-Political-Engagement-Report_2018-10-17.pdf)
SVD, <https://www.svd.se/partierna-tappar-medlemmar--bara-sd-bryter-trenden>
SVT, <https://www.svd.se/unga-litar-allt-mindre-pa-partierna-orovackande>

Förändrade relationsmönster

Om fertilitet och giftermål: SCB, data från 2015. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-
explained/index.php?title=Marriages and births in Sweden/sv](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriages_and_births_in_Sweden/sv)

Om stjärnfamiljer: SOU 2017:101 "Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn - en ny modell för föräldraförsäkring" (Stjärnfamiljer här avser alla familjer som inte är kärnfamiljer.)

Om dejting på nätet: [https://www.kairosfuture.com/se/publikationer/nyheter/nio-trender-om-
framtidens-karlek/](https://www.kairosfuture.com/se/publikationer/nyheter/nio-trender-om-framtidens-karlek/)

Om fertilitet i Europa: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-
explained/index.php/Fertility_statistics#The_birth_rate_in_the_EU_decreased_at_a_slower_pace_
between_2000_and_2016_than_before](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fertility_statistics#The_birth_rate_in_the_EU_decreased_at_a_slower_pace_between_2000_and_2016_than_before)

Stora jobbstudien, Kairos Future,
<https://www.kairosfuture.com/se/publikationer/rapporter/framtidens-arbetsliv/>

Om globala arbetsmarknadstrender: ILO, World Employment and Social Outlook – Trends 2019
<https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2019/lang--en/index.htm>

BILAGA 2 PERSONER SOM HAR INTERVJUATS

Alanna Galati, Senior Global Policy Manager, Guttmacher Institute.

Alfhild Petren, sekreterare utbildning och påverkan, Pensionärernas Riksorganisation Global.

Anna Westin, folkhälsovetare, Socialstyrelsen, tidigare YOUMO.

Bi Puranen, forskare, Institutet för framtidsstudier och World Value Survey Sverige.

Daniel Onyango, chef, partnerorganisation, Kenya.

Elza Dunkels, forskar om ungas nätvanor, Umeå Universitet

Giselle Carino, CEO and Regional Director, IPPF:s regionala kontor i Latinamerika (IPPF/WHR).

Joanna Erdman, forskare, Schulich School of Law, Dalhousie University in Halifax, Kanada.

Jon O'Brien, President, Catholics for Choice.

Julia Östfeldt, grundare och verksamhetsledare, Föreningen Tillsammans,

Katarina Knutz, VD, RFSU AB.

Lina Rengius Persson, ordförande, RFSU Stockholm.

Micah Grzywnowicz, internationellt sakkunnig, RFSU och styrelseledamot ILGA, International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association.

Mikaela Karlsson, ordförande, RFSU Umeå.

Nadin Fakhro, aktivist engagerad mot hedersförtryck i Sverige.

Patrik Beskow, Creative Director, Affairs.

Sivananthi Thanenthiran, Executive Director, Arrow, regional partnerorganisation, Malaysia.

BILAGA 3 INTERVJUGUIDE

Intervjuguide (in English below)

1. Inom ditt expertområde/ ditt arbete, Hur tror du att behoven inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) kommer att förändras inom 15 år?
2. Inom ditt expertområde/ ditt arbete; Vilka nya frågor kan bli aktuella (eller behöva drivas politiskt) inom SRHR inom 15 år?
3. På vilket sätt kan förändringar inom samhället i stort komma att påverka SRHR-frågorna i Sverige och globalt? Tänk på förändringar inom... (använd ramverket nedan vid behov)

...teknologi, arbetsliv, klimatet, samhällsklyftor, generationsskifte, demografiska förändringar, människors organisering och engagemang, sociala medier, globalisering... etc.
4. Ser du andra förändringar inom SRHR eller som kommer att påverka SRHR?
5. Hur skulle RFSU behöva förändras för att möta förändringarna?
6. Hur tror du att din organisation/rörelse kommer att behöva förändras för att möta dessa samhällsförändringar?
7. Vilka rörelser/organisationer och röster/åsikter tror du kan komma att växa sig starka? Utifrån ditt perspektiv/expertis/ståndpunkt – vad ser du för risker/möjligheter?
8. Finns det (andra) grupper eller perspektiv som RFSU riskerar att missa?
9. Får vi hänvisa till din organisation explicit i rapporten? Får vi lista dig med namn över personer vi intervjuar? Om inte, får vi lista din organisation? (Den kommer inte att tryckas men delas internt inom RFSU och dess medlemmar)

Klimatförändringar och konflikt	Klimatpassning, global samverkan, kostnader vid katastrofer, utdragna konflikter,
---------------------------------	---

	klimatflyktingar, engagemang, oro bland unga.
(Post)globalisering & samhällsklyftor	Världshandel och internationella samarbetsavtal ökar men nyckelaktörer lämnar, populism ökar men tillit till demokratin, biståndsvilja, inkomstklyftor, Agenda 2030, barnfattigdom hos utlandsfödda, utsatt landsbygd.
Kommunikation & sociala medier	Politiserade algoritmer, robot-influencers, nya plattformar, personuppgiftsskydd, identitetskapning, frihet, repressiva stater, censur.
Engagemang	Folkrörelser, medlemmar, nya former, noder i nya nätverk, roll som utförare, organiserat motstånd mot civilsamhället, anställda och medlemmars inflytande.
Demografi & generationsskifte	Vilka är generation Z? Fler äldre, fler yngre, singelhushåll världens vanligaste boendeform, hälsosammare mer heterogen befolkning med olika behov, färre ska försörja fler- stor personalbrist i välfärden.

Teknologi & arbetsliv	Ökad mångfald, psykisk ohälsa, kortare arbetstid, genombrott inom virtuell verklighet, sakernas internet, AI, bioteknik, reproduktiva tekniker, genetik, klyftor på arbetsmarknaden, fler utanför.
Familj, relationer & genusnormer	Mer tid med barnen, friare relationer, avkriminalisering av hbtqi-relationer, stjärn- och regnbågsfamiljer, ensamhetsminister.

Interview guide

- 1. Within your area of expertise/ your field of work: How do you think that the needs regarding sexual and reproductive health and rights (SRHR) may change within 15 years?**
- 2. Within your area of expertise/ your field of work; What policy debates or political issues may arise or grow stronger within 15 years?**
- 3. In what way do you think that major societal changes could affect SRHR globally? And in your country? For example, think about changes in technology, demographics, change of generations, movements for change and the way people organize, social media & communications, globalization, growing inequalities? (använd ramverket nedan vid behov)**
- 4. Do you see other changes that may affect SRHR ahead?**
- 5. In what way do you think RFSU needs to adapt within the coming 15 years, in order to meet these changes?**
- 6. In what way do you think your organization or movement will need to change to meet these changes?**
- 7. Are there groups or perspectives that RFSU risks missing?**
- 8. May we refer to you or your organization explicitly in the report? May we list your name as one of the persons that we have talked to? If not, may we list your organization? (The report will not be published, RFSU will only share it internally with its members.)**